ԺԹ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4977 ՅՈՒՆԻՍ 20/3 ՅՈՒԼԻՍ 1902 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՐԷՊԻՒԼ ԷՎՎԷԼ 1320 ԺԹ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4977

درعلیه‌ده غلطه‌ده ❖ آره‌ولك ❖ غزته‌سی اداره‌خانه‌سه

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Les Annonces sont reçues
à la Direction du Journal "ARÉVELK,,
Galata, CONSTANTINOPLE

20 ՓԱՐԱ 20

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար	տարեկան	140 ղրշ.
» »	վեցամսեայ	70 »
» »	եռամսեայ	40 »
Օտար երկիրներու համար	տարեկան	40 Ֆրֆ.
» »	վեցամսեայ	20 »

Դրամի փոխարէն փօսթայի փուլ կ'ընդունուի, 115 ղրուշի փուլը 100 ղրուշի հաշւով։
Տեղական Թղթատարի ծախքը բաժանորդաց կրելիքն է։

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն։

20 ՓԱՐԱ 20

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Էտուարտ Թագաւորին նախ Թագադրութեան, այժմ ալ հիւանդութեան լուրերը այնպէս բռնած են հրապարակը եւ գրաւած տիեզերական ուշադրութիւնը որ կարծես թէ աշխարհի ո՛ եւ է կողմ ուրիշ ո՛ եւ դէպք տեղի չունենար՝ որուն վրայ խօսիլ հարկ ըլլար։ Եւ սակայն երկրագունդը բրիտանական աշխարհ մը չէ լոկ, որքան ալ անոր մէկ կարեւոր մասն ըլլայ, գործերը ամէն կողմ իրենց սովորական ընթացքը կը շարունակեն, ինչպէս կը շարունակուի անխափան երկրիս Թաւալումը իր առանցքին վրայ։ Ուստի խօսինք այսօր քիչ մըն ալ ուրիշ նիւթերու վրայ։

Նախ եւ առաջ կ'արժէ ուշադրութենէ չվրիպեցնել այն կարեւոր եղելութիւնը որ կատարուեցաւ լռիկ մնջիկ եւ ծանուցուեցաւ նոյնքան մեղմիկ հանդարտիկ թէ Երրեակ Զինակցութեան պայմանագիրը ստորագրուեցաւ այս օրերս։ Այս բանը այնքան որոշ նախատեսուած էր արդէն, որ անակնկալ մը չի պատճառեր թէպէտ, բայց եւ այնպէս գործողութիւն մըն էր որ քանի շուտ կատարեալ իրողութեան փոխուէր, այնքան աւելի աղէկ տպաւորութիւն կ'ընէր ամէն անոնց վրայ, որոնք աշխարհի խաղաղութեան անկեղծօրէն կը բաղձան։ Զի ինչ ալ ըսուի Երրեակ Զինակցութեան ի նպաստ կամ դէմ, չի կրնար ըսուիլ թէ անոր նպատակն է աշխարհի խաղաղութիւնը աւրել, այլ ճիշդ հակառակը ստոյգ է։ Մինչ եթէ Իտալիա Երրեակէն բաժնուելով՝ Երկեակ Զինակցութեան միանար, խաղաղութեան դատը նոյն ապահովութիւնը երբեք չէր ունենար։ Իսկ ենթադրել թէ Իտալիա կարող էր Երրեակ Զինակցութենէն բաժնուելով հանդերձ չմիանալ Երկեակին հետ ու չէզոք մնալ, կը նշանակէ մոռնալ թէ 1. Սավուայի տան միակ քաղաքականութիւնն եղած է սկիզբէն ի վեր առանց դաշնակցի չմնալ բնաւ, զի միշտ դաշնակիցներու շնորհիւ է որ կրցած է զօրանալ եւ Իտալիոյ միութիւնը իր ձեռքին մէջ իրականացնել։ 2. Քաղաքական արդի կացութեան մէջ եւրոպական մեծ տէրութեանց ո՛չ մէկը կը համարձակի առանց դաշնակցի մնալ, նոյն իսկ Անգլիա իր շքեղ կարծած մեկուսացումը մէկդի ձգեց եւ դաշնակցի մը ձեռք երկնցուց. ո՛ւր կը մնայ Իտալիա որ մեծ տէրութեանց կրտսերագոյնն է։ Անշուշտ ընթերցողները կը յիշեն թէ ժամանակին երբ Թուլոնի մէջ իտալեւֆրանսական ցոյցերը կը կատարուէին, եւ կարծողներ եղան նոյն իսկ մայրաքաղաքիս քաղաքական յօդուածագիրներուն մէջ թէ այդ ցոյցերը պիտի յանգէին Իտալիոյ Երրեակ Զինակցութենէ բաժանման եւ Երկեակին միացման, մենք այն հաստատուն գաղափարը յայտնեցինք թէ Պերլինի եւ Վիէննայի մէջ ոչ մէկուն քունը կը խռովի այդ ցոյցերէն, զի վստահ էին երկու մայրաքաղաքներուն մէջ թէ ըլլալիք ո եւ է փոփոխութիւն չկար։ Այժմ տեղն է կարծեմ ըսելու որ ահա ճշդիւ իրականութիւն կը դառնայ մեր այն ատեն յայտնած գաղափարը։

Իտալիոյ հանդէպ Ֆրանսայի ցուցած մերձեցման այդ քաղաքականութեան պատճառը եւ նպատակն ալ ուրիշ անգամ պարզած ենք արդէն, այն է միջոց մը գտնել Ֆրանսայի դիւրահաւան ժողովրդին աչքը մտնել, անոր ոսկեշատ քսակներուն շնորհիւ իր ելմտական վարկը բարձրացնել եւ նպաստաւորուիլ նիւթապէս, ինչպէս յաջողեցաւ ըստ բաւականի մնալով հանդերձ անդամ Երրեակ Զինակցութեան, որ բացի Ֆրանսայէ եւ Ռուսիայէ ոչ ոքի դէմ ուղղուած չէ, եւ ուրիշ նպատակի համար գոյութիւն առած չէ։ Մաքիավէլի հայրենակից քաղաքագէտները եթէ այսքան բան չկրնային յաջողցնել, պատիւ չպիտի բերէին իրենց վարպետին։

* * Նիւթական տեսակէտէ տարբեր շարժառիթ չունէր նաեւ Մ. Նահանգաց այն երկար բարակ ու մանուածապատ դարձուածներով լեցուն քաղաքականութիւնը զոր կը բանեցնէին տարիներէ ի վեր՝ ընտրելու համար Նիքարակուայի կամ Բանամայի ճամբան։ Զի բոլոր այդ վարանումները, երկարաձիգ քննչութիւնները եւ Նիքարակուան առաջ քշելու համար բանեցուած ձեւերը՝ ուրիշ բան չէին, բայց թէ կեղծ վարպետութիւններ, շուկայիկ բարքերու յատուկ շահադիտական հնարքներ՝ կարելի եղածին չափ աժան խլելու Բանամայի ջրանցքը ֆրանսական ընկերութեան ձեռքէն, ինչպէս որ վերջ ի վերջոյ յայտնի եղաւ այս շաբթու։ Հեռագիրները ծանուցին արդէն թէ Մ. Նահանգաց Երեսփ. Ժողովը ստուարագոյն մեծամասնութեամբ ընդունեց Ծերակոյտին որոշումը, որ էր Բանամայի գիծը ընտրել եւ ոչ թէ միսը եւ թէ նախագահ Ռուզվէլթ ալ ստորագրեց անմիջապէս այդ որոշումը։ Ուրեմն Նիքարակուան լոկ խրտուիլակ էր որ կը գործածուէր ֆրանսական ընկերութեան աչքը վախցնելու եւ Բանաման կորզելու անոր ձեռքէն նուաստագոյն գնով, եւ 8 միլիոն անգլ. ոսկին որ որոշուած է իբր գին Բանամայի, խիստ աննշան գումար մըն է արդարեւ, նկատելով թէ Բանամայի ընկերութիւնը 70 միլիոնէն աւելի ծախք ըրած էր արդէն։ Գործնական Եանքիներէն կրնար սպասուիլ այսքան վարպետութիւն, եւ ահա ցոյց տուին անքննելի ճարտարութեամբ ու յաջողեցան։

Բայց ինչքան ալ փառաւոր համարուի այս հնարամիտ շահադիտութիւնը, քանի որ հուսկ ապա Բանաման է ընտրուածը, բարոյապէս ֆրանսական հանճարն է որ կը յաղթանակէ եւ օր մը որ Լէսէփսի արձանը պիտի կանգնի նոյնքան իրաւունքով Ատլանտեան եւ Խաղաղական ովկիանոսները միացնող ջրանցքին գլուխը, որքան կեցած է վեհօրէն Միջերկրական եւ Կարմիր ծովերը միացնող Սուէզի ջրանցքին վրայ։

* * Այլ Ֆրանսացիք, որքան ալ քաղաքական աշխարհի մէջ յաղթանակներ վաստկին, չեն դադրիր միեւնոյն ժամանակ ամէնէն աւելի ինքզինքնին խաբող ժողովուրդը ըլլալէ, որուն թէեւ վնասները շատ անգամներ տեսած են, բայց նորէն կը շարունակեն նոյնը մնալ։ Ահա՛ ձեզի նոր օրինակ մը. իբր 10 օր առաջ ֆրանսական Խորհրդարանին մէջ պատերազմական գործոց նախարարը, զօրավար Անտրէ, պատասխանելով զինուորական երկամեայ ծառայութեան օրինագծին դէմ եղած դիտողութեանց՝ սա յայտարարութիւնն ըրաւ. «Ֆրանսայի զինուորին համար միեւնոյն բանն է. մեր օրէնքները գերմանականէն աղէկ են եւ ֆրանսական զինուորը գերմանականէն աւելի կ'արժէ։» Աւելորդ է ըսել թէ այդ խօսքերը բուռն ծափահարութիւններով ողջունուեցան, իսկ թէ իրա՞ւ է որ ֆրանսական զինուորը գերմանականէն աւելի կ'արժէ, բնականաբար մենք չենք գիտեր, բայց գիտենք թէ 1870ին պատերազմը հրատարակուելէ քիչ առաջ նոյն ատենի պատերազմական նախարարն ալ նմանօրինակ յայտարարութեամբ ծափեր կը կորզէր եւ մինչեւ իսկ կ'աւելցնէր թէ 400 հազար զինուոր այնքան կատարելապէս պատրաստ են առաջին հրամանին վրայ շարժելու որ անոնց մէկ կոճակն իսկ պակաս չէ։ Բայց երբ պատերազմը յայտարարուեցաւ, աշխարհ բոլոր տեսաւ թէ ինչեր կը պակսէին ֆրանսացի զինուորին եւ թէ ինչ եղաւ հետեւանքը։ Այժմ Անտրէ զօրավարը աւելի աղէկ կը ճանչնա՞յ արդեօք երկու ազգերուն բաղդատական զօրութիւնը քան իր 1780ի նախորդը, համեմատ պարագայ մը միայն կրնար ստուգել։ Մեր կարծիքով, ֆրանսական ինքնախաբութիւնը միշտ նոյն է եւ ամենեւին փոխուած չէ։

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ՄՇՈՅ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔԸ
ԻՐ ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԴՊՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բ

Ս. Կարապետի վանքը, որ ընդհանրապէս ճանչցուած է մի միայն իբրեւ սրբավայր աշխարհախումբ ուխտաւորութեան, մասնակցութեամբ հեռաւոր մօտաւոր հաւատացեալներու, եւ իր տարեկան մեծ տօնավաճառներով (Փանայիր–Տէրէնակ), որոնք՝ շատ ընդարձակ հիման վրայ՝ կը կազմակերպուէին անցեալին մէջ, ու մինչեւ վերջերս ալ, մենաստան համբաւչակ, ուր կը վազէին ժողովուրդը եւ ազգի ազգի եկուորներ, քիչ շատ ունեցած է իր դերը նահապետական դաստիարակութեան մը չափով։

Ստոյգ է որ հին տարեգրութիւններու եւ գտնուած ձեռագիրներու մէջ տեղեկութիւններ կը պակսին Ս. Կարապետի դրական անցեալ գործունէութեան վրայ, կ'ընդունինք որ Միաբանութիւնը աւելի շատ զբաղած է ուխտաւորական եւ Տէրէնակի հոգերով, քան գրականութեամբ, ատով մէկտեղ մտաւոր աշխատութիւնները անպակաս եղած են։ Զայս կ'ապացուցանէ նաեւ ձեռագիրներու այն ստուար եւ ահագին մթերքը, որ ԺԹ. դարուն սկիզբը կը գտնուէր հոն։

1828 Թուականէն առաջ Ս. Կարապետի տաճարին կից եղած Ս. Գէորգայ հօյակապ եւ ընդարձակ վկայարանը վերէն վար մատենադարան մը եղած է անհամար ձեռագիրներու՝ ձեռագիրներ վաղեմի ու բազմարժէք, ամէնքն ալ՝ Թէեւ բացառութեամբ՝ գրուած նոյն վանքին, նուիրուած նոյն մենաստանին — ընդ հովանեաւ Սրբոյ Կարապետին ուխտով յորդորեալ գրիչներով. բայց ի պարզ ձեռագիրներէ նրբակայուածէն շատ ու շատ աւելի գտնուեր են նաեւ — [illegible], ոսկեպատ, արծաթապատ եւ խաչազարդ նուիրական մագաղաթներ, անգին–անգին գիրքեր, որոնց հնագիտական արժէքը եւ մեծ կարեւորութիւնը ամէն տարակոյսէ վեր են։

Երեւակայեցէք 40էն աւելի մարդահասակ մառաններ՝ մէկուկէս մէթր երկար, այնչափ ալ բարձր ու լայն մինչեւ բերանը լեցուած այլ եւ այլ ձեռագիրներով. եղեր են քանի մը արկղեր ալ, որ յաջորդաբար կնքուած պահուեր են շատ մը վանահայրերու կնիքներով։ Թող ինչ որ տաճարին այս ու այն կողմը, ինչ որ վանքին Միաբանութեան մօտ ու զանազան անկիւնները։

Հազար ափսո՜ս, ասոնց ամէնքն ալ չկան, փճացած, անհետացած եւ խոպան կորած են։ Արդէն ո՛ւր չկորսուեցան եկեղեցապատկան ձեռագիրներ, վանական պաշտօնեաներու միջոցաւ։

Բարեյիշատակ Տ. Պետրոս եպիսկոպոս Կուրավեցին (Թէեւ մեղադրողներ ալ կան) այնուհետեւ հաւաքած է մաս մը ձեռագիրներ, բան մը որ՝ ինչպէս կ'երեւի յաջորդները չեն շարունակած։ Այս մասին մեղադրանքի մեծ բաժին մը կը հասնի այն վանահայրերու եւ միաբանութեան բանգէտ անդամներուն, որոնք անտարբեր գտնուած են Ս. Կարապետը օժտելու նոր եւ ընդարձակ ձեռագրատարանով մը։ Կ'ըսեն թէ հաւաքուած ձեռագիրներէն մաս մըն ալ (հին ատեն աւելորդ ձեռագիրները տաճարին մէջ կը պահէին) ցրուեր են աստ անդ, մասնաւորապէս ձեռամբ աւագ լուսարար համդուցեալ Տ. Յարութիւն վարդապետի, բարի ծերուկին, որ իսկի գաղափար չէ ունեցած անոնց արժէքին վրայ։

Տեսանք, որ նախկին վանահայրերը ո՛րքան հոգածու են գրենական մթերքին, այնքան ստուար եկեղեցապատկան ձեռագիրներ պահելով։ Անոնց յաւալի կորուստը կարելի էր դարմանել, եթէ յաջորդ վանահայրերը անտարբեր չմնային 50–60 տարի առաջ եւ անկէ վերջն ալ, մինչեւ մօտերս։ Չկար գիւղ, որ չունենար ո եւ է կարեւոր ձեռագիր։ Ինչ եղան։ Անկէ զատ մաս մը մեռելոց հետ Թաղուեցան, մաս մըն ալ անհոգութենէ փտտեցան, կորան։ Կարելի էր եւ՝ շատ գիւղերէն հաւաքել զանոնք, Թէպէտ Պատրիարքարանն ալ այս մասին բան մը չէ ըրած, ո՛չ իսկ բարոյական աջակցութիւն մը ի գործ դրած, զէթ կորուստէ զերծ պահելու համար գրական այդ անմահ գանձարանները։

Վերջին ժամանակներս՝ այսինքն 1800էն քիչ յետոյ կը Թուի որ Ս. Կարապետի մէջ աւելի ոյժ տուած են դպրութեան—գիր ու կարդացմունքի. քանի որ ոչ միայն ընդարձակ էր Թեմը վանքին, այլ առաջնորդութիւնն ալ շա՛տ ընդարձակուած։ Արդէն 1800էն առաջ Ս. Կարապետի (իր Թեմերը եւ Մուշը իր գաւառներով, Բաղէշի Թեմերէն մաս մըն ալ) եւ Կարինի առաջնորդութիւնները միացեալ էին։ Այս միացեալ Վիճակներու հովուութիւնն վարած են՝ ի մէջ այլոց Տ. Յակոբ վարդապետ (ապլեղ) Պոլսեցի, 1897ին։ Տ. Յովհաննէս եպիսկոպոս եւ Տ. Պետրոս եպիսկոպոս Կուրավեցի, որ մեռաւ եւ Թաղուեցաւ Կարինի մէջ։

Այն ժամանակ Ս. Կարապետի հոգեւոր շրջանակին մէջ էին՝ մօտաւորապէս 20 վանքեր, չորս ընդարձակ գաւառ՝ Մուշ Կարին եւն. եւ իբր 20–22 գաւառակ եւն։ Ասոնց մէջ էին նաեւ Առաքելոց, Իւչքիլիսէի, Ախլաթի, Բզնի վանքերը, որոնց մտաւորական կեդրոնը Ս. Կարապետի վանքը կը համարուէր։ Ինքը պիտի հայթայթէր վարդապետներ, աբեղաներ, սիրացուներ, տանուտէր մէկ քահանայի չափով։ Զնայելով թէ նահապետական կրթութիւնը շատ համեստ եւ ամփոփ դեր մը ունէր, բայց աւելի եռանդոտ էր ուսումնասիրութիւնը, եւ աւելի խնդրական գիր ու կարդալուքը. մանաւանդ ուր որ լսուէր թէ գիտնական ուսուցիչներ կան, հոն կը խուժէին աշակերտները շա՛տ հեռաւոր տեղերէ։ Իւչքիլիսէի վանքի նախորդ աշակերտներու խումբ մը 1835–40 Ս. Կարապետ կը վազէր. ասոնցմէ էին համդ. Տ. Յովհաննէս եպիսկոպոս ու Տ. Գիւտ քահանան եւ ուրիշներ։

Արդէն 1800էն առաջ, Մշոյ Ս. Թարգմանչաց եւ Բաղէշի Ամրդոլի ու նման վանքերը դադրած էին իրենց մտաւորական դերը կատարելէ, զայն կտակելով Ս. Կարապետին, որ աւելի յարմար եւ ընդունակ էր դպրութեան ընդարձակ հաստատութեան մը։ Երանի թէ ինչպէս այն ատեններ կրթական իղձեր ու ձգտումներ եղեր են, յարատեւ կերպով շարունակ ունէին, հետեւելով ժամանակակից զարգացման ու յառաջդիմութեան։ Խոստովանելու է որ այս ուսումնասիրական ձգտումը աւելի արդիւնաւոր ու կանոնաւոր եղած է 1850–60 եւ 1862էն մինչեւ 68։ Նախկին վանահայր Բաղդասարեանց Տ. Կարապետ վարդապետ, որ Խնձակեան վանքին մէջ վարժուած էր, գրեթէ ամէնէն ուսումնասէրը գտնուած է, եւ աւելի արդիւնաւոր ըլլար Թերեւս, եթէ վաղահաս մահը վերջ չտար իր կեանքին։ Անոր օրօք էր որ վանքը կը գտնուէին ժամանակին նշանաւոր ուսուցիչներէն Պոլսեցի Ֆիլիպոս Պօղոս պատուելին եւ Մշեցի Զաքարիան Կարապետ վարդապետ (Կարնոյ ուսուցիչներուն դաստիարակն ու նախապետը)։ Նուազ կրթասէր չէ եղած նաեւ Խէյալեանցի համդուցեալ Տ. Զաքարիա եպիսկոպոս, որ կառուցանել տուած է հոյակապ ու գեղեցիկ վարժարանը, բաւական ընդարձակ (այժմ մէկ մասը երկրաշարժէ մնացած) հոն հաւաքելով եւ կանոնաւոր կերպով պատսպարել տալով վանքին սիրացուներ ու Նորեկ աշակերտներ։

ԳԵՂԱՄ

ՎԱՇԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ծանօթ իրողութիւն մըն է թէ վաշխառութիւնը ինչ աւելի աւերներ կը գործէ գաւառներու աղքատիկ դասակարգին մէջ։ Երկար խորհրդածութիւններէ աւելի պերճախօս են դրամական այն անխիղճ շահագործումները, որոնք գաւառացի հայ փոլիցաճիներու յատուկ են՝ առաւելապէս։ Ահաւասիկ վաշխառութեան անհաւատալի պարագայ մը, զոր անձամբ ստուգեցի քանի մը շաբաթ առաջ։

Մշոյ դաշտի Եըրչըքէր գիւղէն ծերունի մը, ասկէ հինգ տարի առաջ, երեք հարիւր ղրշ. կ'առնէ Մուշ նստող փոլիցաճիէ մը եւ իր պանդխտութեան մէջ գտնուող զաւակներուն վրայ փոլիցա կը քաշէ։ Վաճառականին ընկերը կամ գործակատարը, այդ դրամին 7ը մէճիտիէն կը գանձէ Պոլիս գտնուող մէկ զաւկէն, մնացեալ 8ն ալ Տէյէ Աղաճ գտնուողէն եւ ընկալագիր ալ կուտայ, ինչպէս իմացուած են ծերունիին տղաքները, թէեւ յետոյ կորսնցուցած են այդ ընկալագիրները։ Սակայն, ինչպէս կ'ըլլայ, դիտմամբ թէ մոռացմամբ, 300 ղրուշի փոլիցան ետ կը դառնայ եւ Մշոյ մէջ նստող փոլիցաճին, երեք տարի յետոյ, ծերունիէն կը յաջողի 36 մէճիտիէի մուրհակ առնել, չվճարուած 300ի փոխարէն։ Դրամը դարձեալ չի վճարուիր. վեցերորդ տարին 75 մէճիտիէի մուրհակ մը կ'առնէ ծերունիէն, նախկին 36ինը ետ տալով։ Դրամը դարձեալ չի վճարուիր։ Վերջապէս այս ձմեռ, նորէն կը կանչէ ծերունին եւ սպառնալով որ անոր տունն տեղը, արտն ու ախը արգիլքի տակ պիտի առնէ, ծախել պիտի տայ, կը յաջողի 20 ոսկիի մուրհակ առնել եւ այս մուրհակը «մուզավէլէթ մուհարրէրի»ին վաւերացնել տալ։

Ասկէ քանի մը շաբաթ առաջ, Եըրչըքէրցի ծերունիին երկու զաւակները, որ հիմա Իզմիր կը գտնուին, 20 ոսկի կը ղրկեն իրենց հօր, Մշեցի վաճառականի մը միջոցաւ։ Այս վերջինը կ'իմացնէ ծերունիին պարտատիրոջ, որ ձեռքը կը դնէ ոսկիին վրայ։ Խեղճ ծերունին, սպառնալիքի տակ, թէ իր տունն ու տեղը արգիլքի պիտի առնէ, յանձն կ'առնէ տասը ոսկին վճարել, եւ մնացած տասին համար երեք ամիս պայմանաժամ որոշել, նաեւ ոսկի մըն ալ ծերունիին կողմէն, փոլիցաճիի փաստաբանին վարձք կ'առնէ։

Տեսայ խեղճ ծերունին։ Եօթանասուն տարեկանի մօտ ողորմելի մը, որ ո՛չ առեւտուրէ կը հասկնայ, ո՛չ օրինական գործողութիւններէ։ Կուլար, եւ երդումով կը հաստատէր որ իր զաւակները այդ դրամը տուած են, թէ ինք վախնալով որ իր տունը, արտերը ծախեն, փոլիցաճիին բոլոր պահանջածները կատարած էր։ Խեղճ մարդը գաղափար չունէր թէ իրմէ մուզավէլէթով մուրհակ առած են։ Պատմեց թէ ձմեռը գիւղը դատարան կանչուած եւ վճիռ արձակած են իր մասին։ Բարեկամ փաստաբանէ մը խնդրեցի որ, գործն ստուգէ եւ եթէ կարելի է՝ խնդիրը ընդհանուր դատախազի օգնականին հասկցնէ։ Փաստաբանն ստուգեց որ ծերունին մուզավէլէթի պաշտօնատունը գացեր եւ հոն յայտարարեր է թէ ինքը արդարեւ 20 ոսկի օրինաւոր տալիք ունի Պիթլիսցի փոլիցաճիին. ասոր վրայ պաշտօնական մուրհակը պատրաստուած է։ Հետեւաբար, խնդիրը ամենեւին դատարանի չէ ներկայացած։ Այս պայմաններուն մէջ, կարելի չէր յաջող կերպով դատ մը բանալ վաշխառուին դէմ, քանի որ այս վերջինը, երդումով մը պիտի կրնար իր օրինաւոր մուրհակին զօրութիւնը պահպանել տալ։

Ուրեմն կը տեսնէք, հինգ տարի առաջ վճարած 300 ղրշ.ի փոխարէն, այսօր տասը ոսկի առնալ եւ տասնին ալ երեք ամիս պայմանաժամ տալ, այսինքն իրականապէս 20 ոսկի։ Իզմիր բնակող ծերունիին զաւակները կրնան այս պարագաները լուսաբանել։

Ուրեմն հարկ կ'ըլլայ զգուշացնել ամէն տեղ գտնուող պանդուխտներ որ միայն փոլիցաճիներու միջոցաւ չղրկեն իրենց դրամները։ Լաւագոյն է փոստան, որուն 100ին մէկ ղրշ. ծախք կայ կամ պատուաւոր վաճառականական տուներէ առնուած փ. գիրեր։

Այս դէպքը եզական բան մը չէ։ Շատ է Թիւը այն սնանկացած հին փոլիցաճիներուն, որոնք այս պահուս, իրենց այս կարգի փտած առնելիքները գանձելով կ'ապրին։ Ճշմարիտ պատուհաս մը աղքատ ժողովուրդին։

Դեռ անցեալներս, ինչպէս Արեւելք ալ գրած էր, Պետական Խորհուրդը, խիստ պատիժներ որոշեց այս տեսակ վաշխառուներու դէմ։ Ասկէ զատ կայս. կառավարութիւնը, 1887ին տոկոսի կանոնագրով պաշտպանած է ժողովուրդը վաշխառուներու դէմ. ահաւասիկ այդ կանոնագրին գլխաւոր յօդուածները, զոր ճանչնալու է ժողովուրդին։

Յօդ. Գ. Երբ հաստատուի թէ, մուրհակով կամ դրամագլխին վրայ աւելցնելով, օրինական քանակութենէն աւելի տոկոս մը պայմանագրուած է պարտապանին եւ պարտատիրոջ միջեւ, այդ տոկոսի քանակութիւնը պիտի իջեցուի 9ը առ. 100ի։

Յօդ. Դ. փոխատուութեանց պայմանաժամը որքան ալ երկար ըլլայ, տոկոսը չի կրնար դրամագլուխն անցնիլ։ Արգիլուած է դատաւորներուն վճռել դրամագլուխն անցնող տոկոսները։

Յօդ. Ե. փոխատուութեանց տոկոսները միմիայն երկու պարագայի մէջ կրնան բաղադրեալ հաշուուիլ. 1. Եթէ պարտապանը երեք տարի որ եւ է վճարում ըրած չէ, ի հաշիւ իր փոխ առած գումարին։ 2. Եթէ երկու կողմէ յատկապէս պայման դրած են, երեք տարուան համար տոկոսները դրամագլխին վրայ աւելցնել։ —Վաճառականներու հաշուեփակները բաղադրեալ տոկոսով կրնան բռնուիլ։

Յօդ. Զ. Պարտապանը միշտ կրնայ ծայրայեղ տոկոսները օրինական քանակութեան իջեցնելու համար բողոքել, այս բողոքը լսելի է, եթէ նոյն իսկ մուրհակները նորոգուած ըլլան։ Սակայն երբ պարտապաններ պարտքն ամբողջովին վճարած եւ երկու կողմէն առնելիք տալիքի խնդիր չէ մնացած, այլեւս որ եւ է բողոք անլսելի է։

Մուշ Գ. Ա.

ԼՈՒԻ ԷՆՕ (36)

ԴԱՏԱՐԿԱՊՈՐՏԸ

ԺԱ

—Խե՜ղճ երիտասարդ, մրմնջեց Լօրանս, նայուածքը պտըտցնելով խրճիթին շուրջը։

Թիպիւրս, որ սթափած էր, լսեց այդ մրմունջը։ Իր ծանրացած արտեւանունքները վեր հանեց, ու տիկին տը Թրէմոնան տեսնելով սարսռաց։ Ուզեց շարժում մը ընել, ոտքի ելլելու համար, բայց սուր ցաւ մը զգալով Թեթեւ ճիչ մը արձակեց։ Իսկոյն, Լօրանս եւ Մարիանիք անոր քով փութացին։

—Դուք հո՞ս, տիկին, հեծեց գրեթէ նուաղուն ձայնով մը։

—Գիտէի թէ մենամարտ մը տեղի պիտի ունենար, հոս փութացի իսկոյն, բայց աւա՜ղ շա՛տ ուշ։

—Ո՛չ... ճիշդ ժամանակին հասաք... քանի որ կրակ չըրի, վախնալով որ ձեր աչքին առջեւ կը սպաննեմ զայն։

Լօրանս դէմքը ծածկեց ձեռքերուն մէջ. կ'արտասուէր խեղճ կինը։

—Տիկի՛ն, վի՛շտ կը պատճառեմ ձեզի, ներողութիւն, ներողութիւն, ըսաւ Թիպիւրս։

Լըկոէլլօ որ դուրս ելած էր արիւնոտած ձեռքերը լուալու համար, այդ պահուն ներս մտաւ եւ անկողնին մօտենալով ըսաւ.

—Բարեկա՛մ, պէտք չէ խօսիլ, որպէս զի տենդը չյառաջանայ։ Բացարձակ լռութիւն կը պատուիրեմ։

—Իմ բարի Լըկոէլլօս, իմ կարծածէս աւելի պէտք ունեցայ քեզի։

—Երբեք պէտք չէ արհամարհել աշխարհի փոքր տաղանդները։

—Ալ եւս չպիտի ընեմ այդ բանը, մըրմնջեց Թիպիւրս, ջանալով ժպտիլ, թէեւ ուժ չունէր։

Թիպիւրսի աչքերը փակուեցան եւ մարմինը անշարժ կերպարանք մը առաւ։ Ուշաթափ էր։ Լըկոէլլօ խօսքը Մարիանիքի ուղղելով հարցուց թէ կրնա՞ր խրճիթը մնալ, մինչ ինք ամէնէն մօտակայ ագարակը պիտի երթար, պէտք եղածը առնելու, վիրաւորեալը լաւ կերպով խնամելու համար։

—Ձեր տրամադրութեանը տակ կը գտնուիմ, հայր Պօնէ. որչափ որ ուզէք կրնամ կենալ հոս։

—Ուրեմն ես կը մեկնիմ եւ կը ջանամ կարելի եղածին չափ շուտ դառնալ։

—Կառքս քիչ մը անդին կը գտնուի, ըսաւ մարքիզուհին։ Ձեզի հետ միասին դղեակ կ'երթանք եւ հոն պէտք եղածը կուտամ։

—Ատիկա գործիս կուգայ, պատասխանեց ծերուկ Պըլթոնը, ուրախութեամբ։ Շատ ուղղամիտ կին մըն էք, տիկին մարքիզուհի։ Եթէ Թոյլատրէք, պզտիկ գաւաթ մը գինի ալ պիտի խմեմ, որովհետեւ շատ անօթեցած եմ։ Նոյն իսկ շիշ մը պիտի խմեմ ձեր կենացը։

—Պ. Թիպիւրսի կենացը, ըսաւ Լօրանս տխրութեամբ։ Ծառայ մը ձեզ պիտի վերադարձնէ։ Յետոյ Մարիանիքը իր մեծ հօրը տունը պիտի ձգէ, ուր կը սպասեն իրեն։

—Իրա՛ւ, մոռցած էի, մրմնջեց Մարիանիք, որ վիշտի մէջ Թաղուած երեւոյթ մը ունէր։

Կարեկցող հրեշտակի մը պէս ծռելէ յետոյ Դատարկապորտին խշտիքին վրայ, որուն ճակատը տժգունած եւ աչքերը գոցուած էին, մարքիզուհին դուրս ելաւ խրճիթէն։ Լըկոէլլօ անոր հետեւեցաւ։ Ֆիւլպէր ծովեզերքին վրայ կը գտնուէր տակաւին։

—Ինչպէս է վիրաւորեալը, հարցուց դերկոմսը։

Պօնէ կողմնակի նայեցաւ անոր եւ բարկացոտ շեշտով մը ըսաւ.

—Գէշ։

—Չուզեցի իմ ներկայութեամբս անհանգիստ ընել զայն։

—Աղէկ ըրեր էք։

Դերկոմսը կարեւորութիւն չընծայեց Լըկոէլլոյի պատասխաններուն։ Ուստի խօսքը Լօրանսի ուղղելով ըսաւ.

Սիրելի մարքիզուհին կը Թոյլատրէ՞ որ իրեն ընկերանամ։

—Շնորհակալ եմ պատասխանեց Լօրանս զսպուած յուզումով մը։ Պ. Լըկոէլլօ եւ ես կառք պիտի նստինք, դղեակ դառնալու համար։

—Սակայն չեմ կրնար մինակ Թողուլ ձեզ...

— Հաւատացէք որ վախնալու բան չունիմ։ Պարկեշտ գիւղացիի մը ընկերութիւնը նուազ վախ կը պատճառէ քան իմ ճանչցած մէկէ աւելի ազնուականներու ընկերակցութիւնը։

—[illegible] մի պատասխանը, դերկոմս, ըսաւ Պօնէ, հիացած մարքիզուհիին պատասխանին վրայ։

Լօրանս հասած էր կառքին տեղը. կառքին մէջ նստեցաւ անմիջապէս։ Դերկոմսը շփոթահար մնաց։ Պահ մը յետոյ, ինք ալ ձին հեծնելով՝ արշաւասոյր հեռացաւ։

Կառքին մէջ՝ մարքիզուհիին քով նստաւ Պօնէ։ Ճամբան Լօրանս լռութիւն պահեց։ Երբ դղեակ հասան, մարքիզուհին իր ձեռքով պատրաստեց վիրաւորին համար պէտք եղածը։ Լըկոէլլօ կարկանդակի խոշոր կտոր մը ուտելէ եւ Պորտօյի երկու շիշ գինի խմելէ յետոյ, ծառայի մը հետ կառք նստաւ։ Այս վերջինը հրահանգներ ստացած էր տիկին տը Թրէմոնյէն։

Մարքիզը դղեակը չէր գտնուեր. իր առաւօտեան պտոյտը կ'ընէր ըստ սովորականին։ Երբ դղեակ դարձաւ, սեղանի նստան. Ֆիւլպէր ալ ներկայ էր ճաշին, որ տխուր անցաւ, հակառակ մարքիզին ցոյց տուած զուարթութեան։

—Ա՜հ, քեռորդիս, ինչո՞ւ համար այս առտու արշալոյսին դուրս ելած էիր, դուն որ սովորաբար, այնքան ուշ կ'ելլես անկողնէդ։ Ուզեցի սենեակդ գալ եւ միասին տանիլ քեզ, բայց Թռեր գացեր էիր։

—Արդարեւ, այս առտու շատ կանուխ դուրս ելայ։

—Միթէ դո՞ւն ալ աղքատներ ունիս կնոջս պէս, ըսաւ մարքիզը խնդալով։

Լօրանս կարմրեցաւ։

—Այդքան առաքինի ըլլալու յաւակնութիւն չունիմ, ըսաւ Ֆիւլպէր համարձակ շեշտով մը։

—Թերեւս գաղտնի ժամադրութիւն մը ունէիր։

Դերկոմսը գլուխը ցնցելով ըսաւ.

—Այդպէս է։

—Սիրոյ ժամադրութիւն մը, այնպէս չէ՞, երջանիկ կնասէր։

—Ո՛չ։

—Ըսել է գործի ժամադրութիւն մը։

—Այո՛, եւ լուրջ գործերու ժամադրութիւն մը։

—Ա՜հ, որո՞ւ հետ։

—Եղբայր Թիպիւրսի հետ, մականուանեալն Դատարկապորտ... ձեր նոր բարեկամը։

—Իմ նո՞ր բարեկամս մի... բայց ինչ բանի վրայ կը դառնար խնդիրը։

—Կարգադրուելիք կարգ մը փոքր շահերու վրայ։

(Շարունակելի)

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՍԽԱԼՆԵՐԸ

Ժ.

Ես կը կարծեմ որ այս մերոս բառը դաստիարակութեան մէջ եթէ ոչ մոռած՝ գէթ տարածուած է դասաւանդութեան ամփոփութեան չնորհիւ։ Ամփոփութեան ճարտարութիւն մը, ձեռնածութիւն մըն է մեթոդը. ամփոփութիւն՝ գիտնալու, տեսնելու, խորհրդածելու, սիրելու։ Ահա այս է մեթոդը։ «Ի՞նչ մեթոդով կ'ուսանիք Աշխարհագրութիւնը, պարո՛ն։» այս խօսքը կը նշանակէ. «Տեսնելու, ճանչնալու, հաղորդուելու, տպաւորելու ի՞նչ անկարողութեամբ կ'ուսանիք Աշխարհագրութիւնը,» վասն զի մէկ նշանակ կայ ինչպէս դաստիարակելու՝ այնպէս ալ դասաւանդելու. տղուն ու դասը հասկնալն ու սիրելն է ան։ Տաժանելի՜ բան. կրնա՞յ սպասուիլ որ դասատուն սիրէ՜ միայն։ Ո՞չ ապաքէն կը սկսի թերեւս նշմարուիլ թէ երազ մըն է միայն դաստիարակութեան բարեփոխմանը նկրտող ո՛ եւ է ճիգ. ծրագիր։ Ինչ հոգ, սակայն։—Կարելի՞ է, կ'ըսենք, որ սա վտիտ ու անհամեմատելի դէմքով երիտասարդը, որ ուսուցիչ մըն է եղեր, դպրոցի տղոցը հոգին ըմռնէ, ու սիրէ զանոնք. դպրոցին անկիրթ, վայրենի, ծոյլ, անտանելի տղաքը սիրելու երեմայ։ Հո՛ղն է։ Բայց արդէն ա՛յնքան կը ջղագրգռուի, այնչափ կը ձանձրանայ իր առած խեղճուկ ամսականին փոխարէն։ Նաեւ սիրէ՞։ Ի՞նչ պարտականութիւն. ինչ աճկարիա. սիրե՛լ տղաքը, նաեւ դասը, զոր ամէն տարի կրկնելո՛վ կրկնելով ա՛լ տաղտկալի կը գտնէ, ա՛լ աւարտելը կը նայի, թէեւ մեթոդ մը ունի, դիւրին, հնչեալի, որով դասը հրաշալի կերպով կ'ուսանուի, եւ նոյնքան հրաշալի կերպով կ'ըմբռնուի, եւ որ սակայն, չեմ գիտեր ինչո՞ւ չի կրնար արգիլել դասատուին ու հետեւաբար տղուն ձանձրոյթը։ Թո՛ղ տուր որ դպրոց մանէ, մինչ իր նուիրական ախմար մեթոդը գործադրելու, եւ ինքն ալ իր չարիքի բաժինը սա՛ դասապարտուել տղոց, եւ անոր հակադրութեամբ չարչարուի ինքն ալ իր դասատուի ամոլ ու ծաղրելի կեանքին չքառութեան մէջ։ —Բոլոր այդ մեթոտները, որոնց իւրաքանչիւրը մոռացուած է, ազնուութիւնն է ուսուցման միակ նշանակին, որ խելացի հայրութիւն մըն է, չսուսուցանելու ձեւեր են ամէնքն ալ. անկարողութեան զանազանութիւններ։ Ինչո՞ւ.—որովհետեւ հիմա ամէն գործ կը մեքենայանայ. եւ մեթոդը մեքենայ մըն է։ Զարմանալի չպիտի ըլլար թերեւս, եթէ ձայնագիր մը դրուէր դասարանին մէջ, նշանաւոր մանկավարժներու դասերը պարունակող գլաններով, եւ տղաքը լսէին անոր բառերը։

Բայց եթէ հայրութիւնը կրնա՛յ փոխանակուիլ ո՛ եւ է մեքենայով՝ ուսուցչութիւնն ալ կրնայ փոխուիլ։ Ուսուցիչ մը որ զարգացման վրայ գաղափար չունենայ տղոց բան պիտի սովրեցնէ, ուրիշ բան չէ, այլ հօր մը մէկ վայրկեանը։ Գիտնական հայր մը այս վայրկեանին իր տղուն պիտի բացատրէր թէ գոյնը ի՛նչ է. ուրիշ անգամ մը՝ թէ ինչո՛ւ չարիք չընելու է բնաւ. ուրիշ անգամ մը՝ թէ ի՛նչ է Բաղաքակրթութիւնը, կամ Խառն Ժողովը, եւայլն։ Հօրը այս զանազան վայրկեանները պէտք է անձնաւորեն գիտութեանց, բարոյական, քաղաքացիական կրթութեան ուսուցիչները, աւելով թէ բաղմաթիւ ուսուցիչներ հարկ ըլլային։ Իսկ ճշգիւ հայրերու փոխանորդը պիտի ըլլայ այն դաստիարակը որ ամէն ինչ, կամ գրեթէ ամէն ինչ ինքը կ'ուսանէ։ Անկարելի է ասիկա, այնպէս չէ՞, քանի որ աշակերտները վերջապէս իր տղաքը չեն։ Զէ՞ք տեսներ ուրեմն որ հա՛յրը միայն ըլլայ դասատուն, եթէ դասատուն հայր չպիտի ըլլայ երբեք։ Մանաւանդ որ, արդի կերպարով տղաքը ո՛չ իրենց հայրը կը սիրեն լիովին, որովհետեւ իրենց բան մը սովրեցնել կրցած չէ, ո՛չ իրենց ուսուցիչը, որովհետեւ զիրենք խնամած ու կերակրած չէ։ Նախկին, պատմական հնադարեանց ժամանակին լոկ մէկ քանի մարդիկներ օրէնսդրող կրթական ծրագիրը՝ իրենց ծնողքին օտար՝ յաւակնոտ ուսումներ չէր պարունակէր, որպէս զի տղաքը յանդգնէին խորհելու թէ զանոնք իրենց աւանդողը հայրերնին չէ։ Իսկ մեր հին արհեստապետներու՝ իրենց աշակերտին վայելած սէրն ու երախտագիտութիւնը անո՛վ էր անշուշտ որ իրենց հայրերը դարձած էին անոնք, նաեւ մէկ հոգի էին։ Ուսուցիչներուն բաղմութիւնն ալ պատճառ մըն է որ ո՛չ մէկը սիրեն, այլ զարմանան ուսմանց արդիւնքներուն վրայ, հետեւաբար իրենց հայրը արհամարհեն։ Մեծ մանկավարժներու հիմնական գաղափարները չատ հեռու են ուսուցիչներուն գլուխէն, ուր ընդհանուր ու վարիչ գաղափարներու տեղ չկայ, մանրամասնութեանց համար միայն կրնան աւելի կամ նուազ ճարտարութիւններ ընդօրինակել Իտալիէ ու Եւրոպայէն, անփո՛յթ թէ հիմնական ու մշտնջենական անփոփոխելի կանոն մը կայ ինչպէս աշխարհի մէջ՝ նոյնպէս մանկավարժութեան մէջ, որուն բարոյականն ու գոյութիւնն է այդ կանոնը,—ճանչողութիւնն ու սէրը։ Ա՛յս օրէնքն է որ կը բղխին սա այսինչ անուն մեթոտները. սա՛ղ է միայն որ պատշաճ, արժանաւոր են գործադրուելու։ Եթէ այնպէս չեն, եւ իւրաքանչիւր մեթոտ մեծ սկզբունքէն անկախ կերպով եւ ո՛ եւ է ուսուցչի ձեռքին մէջ անխտրաբար դրուելու յարմար ու խիստ ճարտարօրէն յղացուած եղանակ մըն է, բա՛ն մը չարժեր, կուրօրէն ու ծանծաղամտօրէն անոր վստահող ա՛յն ուսուցիչներուն հետ, որոնք թափանցողութեան ու սիրոյ կարողութենէն զուրկ՝ ո՛ եւ է ոսկեղծեալ հնարք իբր այն, այսինքն իբր ուսուցչի կարողութիւնը ընդգրկելու տգիտութիւնը ունին միայն։ Այս պատճառաւ է որ աղէկ չեմ կրնար հասկնալ թէ ի՛նչ կը նշանակէ ըսել որ այսինչ դասագիրքը մանկավարժական է բոլորովին, եւ այն ինչ գիրքը ոչ։ Այս կերպով՝ Աւետարանը որուն բարոյացուցչութիւնը ոչ ոք կրնայ ժխտել, կամ Ս. Գիրքը, որուն վրայ կը կառուցանեն ազգերն իրենց բարոյական կրթութիւնը, ո՛ եւ է օգուտ չեն կրնար ունենալ տղաքներուն, որովհետեւ զանոնք գրողները մեր ի ձայն փողի, ի ձայն լրագրական ազդերու հռչակած մանկավարժութենէն անտեղեակ էին բոլորովին, ո՛չ ալ տղոց կրթութեան համա՛ր գրած զանոնք։ Ըսել է նոյնպէս որ բնութեան մեծ գիրքը՝ զոր տղաք պիտի կարդան, բացարձակապէս յաւէ, նախապատմական գիրք մըն է, իր ներկայացուցած իրերուն մէջ բոլորովին անկարգ, ու խրթին, քան որչափ չպիտի ըլլային Նարեկն ու Եզնիկը, քան որչափ ըլլալու չէ մեր ազգահռչակ մանկավարժներու աչքին՝ 20–30 տարուան անցնող միջոցով մը հեռաւոր դասագիրք մը. օրինակի համար, Զալըքեան Քերականութիւնը, եւն.։ Ի՞նչ կատակերգական գաղափարներ։ Բան մը կա՛յ որ մանկավարժական ըլլալու է, եւ ան՝ դասագիրքը չէ անպատճառ, այլ անպատճառ դասատուն։ Տղաքը անկարող են օգտուելու նոյն իսկ ամենէն մանկավարժական գիրքէն, եթէ միջակէն աւելին զայն։ Ուսուցիչն է որ պիտի առաջնորդէ տղան. իր աշխոյժը, իր լեզուն, իր սիրտն են որ պիտի տան գիրքին անոր իմաստները, անոր քաղցրութիւնը։ Աւելորդ է ըսել թէ բացարձակ տղոց համար խնդիրը կրնայ տարբերիլ. այսինքն այնպիսի տղոց համար՝ որոնց իմացականութիւնը դպրոցներ կ'արժէ։ Պէտք է որ դասատուները ըլլան խելացի եւ հաճելի, այսինքն մանկավարժական. այն ատեն Զալըքեան Քերականութիւնն անգամ մարսելի կ'ըլլայ, յոռեգոյն գիրքը կատարեալ գիրք մը, բարիք մը կը դառնայ,—ինչպէս լաւագոյն գիրքը զոր նոյն իսկ Քոմբէյալեններու, Տիկ. Բ. Բարբռունիէներու, Շմիտներու, Բեալալոյեններու եւն. ակումբ մը խմբագրած ըլլայ, ո եւ է արդիւնք չունենար, երբ յոռի ուսուցչի մը ձեռքն է։ Բայց, գիտեմ, աւելի դիւրին է (՟) գիրքերը աղուացնել քան մարդիկը. եւ ասոր համար է որ աւելի չատ են օգտակար գիրքերը (եթէ բոլոր գիրքերն ալ չեն այնպէս) քան օգտակար, քան մանաւանդ ո՛չ-վնասակար ուսուցիչները, ինչ որ կը նշանակէ թէ լաւ գիրքերն ալ որ ատոնց ձեռքն են՝ իրենց թուոյն համեմատական արդիւնք ալ չունին։

Տ. Զ.

Արտաքին Լուրեր

ԵՐՐԵԱԿ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վերանորոգումը. — Վիեննական լրագիրներուն կարծիքը. — Գերմանական կիսապաշտօնական զեկոյց մը. — Իտալիոյ թերթերը։

Վիեննական լրագիրները սապէս կը խօսին Երրեակ Դաշնակցութեան վերանորոգման մասին որ, ինչպէս ծանուցինք, չորեք օրը Պերլինի մէջ ստորագրուեցաւ Գերմանիոյ նախարարապետին եւ Աւստրիոյ–Հունգարիոյ ու Իտալիոյ դեսպաններուն կողմէ. — «Պերլինէն առնուած լուրը անակնկալ մը չէ։ Դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ մասնաւոր կարեւորութիւն մը կ'ընծայուի այն իրողութեան թէ Երրեակ Դաշնակցութեան նոր դաշնադրութիւնը իրականին մէջ նախկին դաշնադրութիւնն է որ բնաւ չէ փոխուած։ Եթէ նկատողութեան առնուի, թէ քանի մը լրագիրներ եւ հեռագրական գործակալութիւններ ըսած էին թէ Աւստրիոյ–Հունգարիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ Երրեակ–Դաշնակցութեան դաշնադրութիւնը փոփոխելակ ձեւով միայն կրնայ կնքուիլ, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ըմբռնել նոյն դաշնադրութեան անփոփոխ վերանորոգուելուն կարեւորութիւնը։ Ասկէ զատ կարգ մը լրագիրներ կը սխալէին ամէն օր յայտարարելով որ Երրեակ Դաշնակցութիւնը կազմող տէրութեանց առեւտրական յարաբերութիւններուն կարգադրութիւնը կամ սահմանումը պէտք էր դաշնադրութեան վերանորոգումէն առաջ կատարուէր։ Ընդհակառակը կը յուսացուի որ այդ վերջնոյն չարունակութիւնը պիտի նպաստաւորէ առեւտրական բանակցութիւնները։

—Պերլինի Լոքալ Անձայկեր լրագիրը սա կէս–պաշտօնական զեկոյցը հրատարակեց. — «Թէեւ Գերմանիոյ քաղաքականութեան մէկ սկզբունքն է իրարմէ բոլորովին զատել քաղաքական ու առեւտրական խնդիրները, սակայն հիմա պէտք է հաւատալ որ, Երրեակ Դաշնակցութեան երկարաձգումին նոյնը, ինչ որ կատարուած իրողութիւն մըն է, առեւտրական դաշնագիրներուն համար կատարուելիք բանակցութիւնները դիւրացուցիչ արդիւնք մը պիտի ունենան չհաշուելով բոլոր պետութեանց համար։

—Հռոմի Թրիպունա լրագիրը որ Ծանարտելլիի դահլիճին օրկանն է, Երրեակ Դաշնակցութեան վերանորոգման պաշտօնական լուրը հաղորդելէ ետքը, կ'ըսէ.— «Մաղթելի է որ լայն եւ ապահով հիմ մը տրուի նաեւ առեւտրական դաշնադրութեանց։ Այդ պայմանին մէջ կրնանք գոհութեամբ ողջունել Երրեակ Դաշնակցութեան վերանորոգումը՝ իբրեւ երաշխաւորութիւն մը քաղաքական ու առեւտրական խաղաղութեան։»

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ներքին գործոց պաշտօնատան ելմտացոյցը. —Գործաւորական վէճեր.—Պ. Ճիոլիթթի քաղաքականութիւնը։

Իտալական Ծերակոյտը յունիս 21ին աւարտեց վիճաբանութիւնը ներքին գործոց ելմտացոյցին՝ քուէարկութեամբ մը, որ պիտի զօրացնէ կառավարութեան եւ մասնաւորապէս Պ. Ճիոլիթթի դիրքը, հանդէպ Ծերակոյտին։ Կը յիշուի թէ Ծանարտելլի դահլիճին ներքին գործոց նախարարը, ասկէ առաջ, Ծերակոյտին առաջարկած էր որ կառավարութիւնը այն ատեն միջամտէ գործաւորական վէճերու, երբ հանրային գործերու մէջ աշխատող գործաւորներու վրայ դառնայ խնդիրը, իբր ամենէն մեծ պատճառելու բնոյթ ունեցող խնդիր։ Իսկ զուտ մասնաւորական ձեռնարկութեանց մէջ աշխատող գործաւորներուն, կառավարութիւնը բոլորովին չէզոքութիւն պահէ յանուն աշխատութեան ազատութեան։ Պ. Ճիոլիթթի պարզած այս տեսութիւնը չատ այլազան տպաւորութիւններ առաջ բերաւ Երեսփ. Ժողովին եւ Ծերակոյտին մէջ։ Մարտ 13ին, երբ նախարարութիւնը դեռ իշխանութեան գլուխ մնացած էր Երեսփ. Ժողովի առեւտրական ընտրութեան առթիւ ծագած տագնապէն յետոյ, այդ Ժողովին հաւանութիւնը ձեռք բերաւ իր քաղաքականութեան նկատմամբ 150ի դէմ 250 ձայնով։ Բայց յաջորդ ամսուն, Ծերակոյտին մէջ, 5 ձայնի մեծամասնութիւն միայն չահեցաւ նախարարութիւնը։ Հետեւաբար, այնպէս կը թուէր որ Ծանարտելլի–Ճիոլիթթի դահլիճը կրնար յոյս դնել Երեսփ. Ժողովին եւ Ծերակոյտին վրայ, թէեւ այս վերջնին վրայ քիչ մը նուազ չափով։ Բայց յունիս 21ի քուէարկութիւնը այդ տարակոյսն ալ ցրուեց, քանի որ 16ի դէմ 98 ձայնով քուէարկեց ներքին գործոց ելմտացոյցը։ Բաղմաթիւ ծերակուտականներ ձեռնպահ մնացին։ Բայց սա անժխտելի է թէ դահլիճը այս անգամ ա՛լ աւելի համակիրներ չահեցաւ Ծերակոյտին մէջ։ Ձեռք բերուած այս արդիւնքը ա՛լ աւելի կարեւորութիւն կը ստանայ սա պատճառով որ վիճաբանութիւնը չատ աննպաստ ընթացք մը ունէր, մանաւանդ Նաբոլիի եւ Բոլյի գործաւորական վէճերու մասին։ Բայց Պ. Ճիոլիթթի, հակառակ իր այն տեսութեան, որով կ'առաջարկէր հանրային գործերու մէջ աշխատող գործաւորներու վէճերուն միայն միջամտել, կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, որոնք ապահովցուցին Ծերակոյտը։ Նախարարը սկզբան հաստատեց թէ գործաւորական վէճերու առթիւ միջոցներ ձեռք առած է, որպէս զի հանրային անդորրութիւնը չխանգարուի։ Միւս կողմէ ներքին գործոց նախարարը յայտարարեց թէ երկու դասակարգերու միջեւ պայքար մղելու քաղաքականութեան մը չէին հետեւեր։ Ասիկա միթէ կը նշանակէ՞ թէ Ծանարտելլի–Ճիոլիթթի դահլիճը մտադիր է իր ընդհանուր քաղաքականութեան ուղղութիւնը փոխել։ Հաւանաբար, ո՛չ. այժմու դահլիճը կը ջանայ իր յենակէտը դնել ձախակողմեան կուսակցութեան վրայ, թէ՛ Երեսփ. Ժողովի եւ թէ Ծերակոյտին մէջ։ Ուրիշ եզրակացութիւն չէ կարելի հանել այն պատասխանէն, զոր Պ. Ճիոլիթթի տուաւ Վիթելէսչի մարքիզին բանախօսութեան, զանազան կուսակցութեանց վրայ խօսած ատեն։ Պ. Ճիոլիթթի ինքզինքը հակառակ ցոյց տուաւ ընկերվարականներուն եւ հանրապետականներուն, եւ այս վերջինները վտանգաւոր նկատեց երկրին միութեան համար։ Բայց նոյն գծին վրայ չդասեց արմատականները, որոնք ներկայ դրութեան համակիր են։ Ասիկա կը նշանակէր թէ այս վերջին կուսակցութիւնը պիտի չարունակէ մաս կազմել նախարարական մեծամասնութեան։

ԱՒՍՏՐԻԱ–ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Առեւտրական դաշնագիրներ.—Պայմանաժամը լրանալուն զեկոյցը.—Երկու երկիրներուն տնտեսական յարաբերութիւնները։

Պ. Բէրպէլի նախարարութիւնը չատ կարեւոր որոշում մը տուաւ։ Հունգարական կառավարութեան զեկոյց թէ մտադիր է իմաց տալ որ առեւտրական դաշնագիրներու պայմանաժամը լրանալու վրայ է։ Արդարեւ, Աւստրիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ կնքուած պայմանագրութեան համաձայն, այդ յայտարարութիւնը պէտք է կատարուէր յունիս 30էն առաջ, որպէս զի Աւստրիա զեկուցանէր թէ առեւտրական դաշնագիրներուն պայմանաժամը կ'աւարտի յառաջիկայ դեկտեմբեր 31ին, առանց Հունգարիոյ հաւանութիւնը առնելու։ Մինչեւ հիմա կը կարծուէր թէ Հունգարիա այդ յայտարարութիւնը պիտի ընէր Աւստրիոյ։ Բայց այդպէս չեղաւ. աւստրիական կառավարութիւնը ըրաւ յայտարարութիւնը։ Հիմա կը մնայ, մինչեւ դեկտեմբեր 31, վեց ամսուան միջոցին, Աւստրիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ գոյութիւն ունեցող պետական պայմանադրութիւնը նորոգել կամ ջնջել վերջնապէս, եւ Հունգարիոյ հետ եղած մաքսային միութիւնը կարգադրել։ Հակառակ պարագային, Աւստրիա իրաւունք պիտի ունենայ առանձին համաձայնութիւն գոյացնելու դրացի տէրութեանց հետ, եւ այն ատեն երկու երկիրները անտեսապէս պիտի բաժնուին իրարմէ։ Ասկէ պէտք չէ հետեւցնել թէ Աւստրիա որոշած է վերջնապէս խզել Հունգարիոյ հետ կնքած տնտեսական դաշնակցութիւնը։ Ընդհակառակը, Աւստրիա դժբախտութիւն մը պիտի նկատէ այդ խզումը։ Բայց միւս կողմէ Աւստրիացիները նախամեծար կը համարին խզում մը, նկատի առնելով Հունգարացիներուն յարաճուն պահանջումները եւ անոնց սա կարծիքը թէ այդ խզումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Աւստրիացիներուն։ Այս վերջինները հիմա ցոյց տալ կ'ուզեն թէ այդ խզումը բնաւ չահաբեկեր զիրենք։ Աւստրիացիները այդպէսով կը ձգտին քիչ մը կակուղցնել Հունգարացիները, եւ արդէն այդ նպատակաւ ըրած են իրենց յայտարարութիւնը։ Թերեւս իրողութիւնները աւելի զօրաւոր ըլլան եւ խզում մը առաջ բերեն. անշուշտ այս վերջին պատահականութեան առջեւ, Աւստրիա իր միջոցները պէտք է ձեռք առնէ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը.—Պ. Ռընօ–Մօրլիէրի ճառը.—Իտալիա եւ Ֆրանսա.—Անապատին մէջ օդապարիկով։

Պ. Ռընօ–Մօրլիէր, մէկը այն երեք հարիւր վաթսուն երեք Ֆրանսացիներէն, որոնք 1870էն ետքը վարչական ներկայ դրութիւնը հաստատեցին, նախագահ ընտրուեցաւ յառաջդիմական կուսակցութեան։ Պ. Ռընօ–Մօրլիէր այդ պաշտօնը ստանձնելուն առթիւ նշանաւոր ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ ներկայ դրութիւնը վերջնական է Ֆրանսայի մէջ եւ թէ, քսանըհինգ տարուան յաղթանակէ մը ետքը, պէտք չունի ինքզինքը պաշտպանելու։ Ատենապետը յարեց.—«Վերջին ընտրութեանց յաղթելու համար ուրիշ բան չկայ եթէ ոչ իր ներշնչումներուն մէջ լայն քաղաքականութեան մը հետեւիլ, որ նաեւ արդար ըլլայ ամէնուն նկատմամբ։ Միւս կողմէ Ֆրանսա պէտք է բացարձակ հաւատարմութիւն պահանջէ այն պաշտօնատարներէն՝ որոնց կը յանձնէ իշխանութեան մէկ մասը. բայց անոնց հաւատարիմ աջակցութիւնը ձեռք բերելու այնքան վստահ պիտի ըլլայ, որքան ջանայ չատ սեղմ քաղաքականութեան մը գործիքը չընել զանոնք. նաեւ զանոնք պիտի ընտրէ իրենց ձեռնհասութեանը համար եւ ոչ թէ օրուան քաղաքական հոսանքին հետեւելով. պիտի սովրեցնէ անոնց ինքզինքնին նկատել իբրեւ երկրին սպասաւորները եւ ոչ թէ այս ու այն կուսակցութեան։ Գալով հեղափոխական վերջին ընտրութեանց արդիւնքներուն, սա կրնանք հաստատել թէ Ֆրանսա իր սէրը յայտնած է ներկայ դրութեան. նաեւ նշմարեցինք անոնց որոնք կ'ուզեն որ եւ է անջատ կուսակցութեան գործիքը ընել։ Երկրին ուժերը ներդաշնակութեան, միութեան ու խաղաղեցուցման քաղաքականութիւն մըն է։ Այդ քաղաքականութիւնն է զոր կը ջատագովեն յառաջդիմականները. չեն ուզեր որ փոս մը փորուի հանրապետական կուսակցութեան միջեւ, որուն համաձայնութիւնը այնքան անհրաժեշտ է վաղուան քաղաքականութեան, երկրին չահուն համար։ Պէտք է վերէն նայիլ ամէն բանի վրայ։ Այդ քաղաքականութիւնը պէտք է վերանորոգման քաղաքականութիւն մը ըլլայ՝ իմաստական եւ հանդուրժողական բարենորոգմանց տեսակէտով։ Ֆրանսա պիտի աջակցի այն նախարարութեան որ ճշմարտութիւնը ըսէ իրեն։ Յառաջդիմականներն ալ իրենց կողմէ պիտի աջակցին դահլիճին, յաջողցնելու համար անոր իմաստական քաղաքականութիւնը որ այն ատեն միայն կարելի է, երբ աջակցի միութիւնը խաղաղեցնող եւ չահերը ապահովող ընդհանուր քաղաքականութեան մը։ Գալով բարենորոգմանց, յառաջդիմական կուսակցութիւնը որ անցեալին մէջ այնքան մեծ տրամադրութիւն ցոյց տուած է յառաջդիմութեանց, ապագային ալ նոյն անվեհերութիւնը ու խոհեմութիւնը պիտի ունենայ թէ՛ տուրքերու բարենորոգման մասին, աւելի արդարութեամբ ու հաւասարութեամբ գործելու համար, եւ թէ զինուորական օրէնքին բարեփոխմանը նկատմամբ։ Պիտի աշխատակցի այդ բոլոր բարենորոգումներուն, բաւական է որ երկրին պաշտպանութեան չահերը բնաւ չզոհուին ընտրական գործերու եւ կամ կուսակցութեանց չահերու։»

—Մանրի մարմնամարզական հանդէսները, երկուշաբթի օրը, աւարտեցան չորս հարիւր հոգինոց մեծ հացկերոյթով մը, ուր Պ. Սանարէլլի, իտալական մարմնամարզի դաշնակցութեան անունով, Ֆրանսայի մարմնամարզի դաշնակցութեան նախագահին նուիրեց իտալացի մարմնամարզիկ մը ներկայացնող արձան մը՝ իտալացի Պուլենի արձանագործին կողմէ չինուած։ Պ. Սանարէլլի ըսաւ թէ բոլոր իտալացի մարմնամարզիկներուն եւ իտալական դաշնակցութեան նախագահ ծերակուտական Ուոտավոյի եղբայրական ողջոյնը կը բերէ։ Պ. Սանարէլլի յարեց.—«Ձեր այնքան սիրալիր ընդունելութեան անջնջելի մէկ յիշատակը պիտի տանինք մեր երկիրը. պիտի ըսենք Ալպեանց միւս կողմը գտնուող մեր եղբայրներուն թէ ֆրանսական սա հողին վրայ միշտ կը թեւածայ եղբայրական սիրոյ զգացումը որ անհնագած է Սոլֆէրինոյի եւ Տիժոնի մէջ՝ մեր դիւցազնական պայքարներուն դաշտին վրայ։» Պ. Սանարէլլի յաղթող չեշտելով յիշեց Ֆրանսայի ու Իտալիոյ բարեկամութիւնը որոնք այնքան ուրախութեան եւ յաղթանակի օրեր ունեցան միասին։ Մաղթեց որ այդ բարեկամութիւնը իտալացի մարմնամարզիկը ներկայացնող մետաղին պէս երկար ատեն տեւէ, Ֆրանսայի ու Իտալիոյ խաղաղ ու լուսաւոր ապագային համար։ Պ. Սանարէլլի խօսքը աւարտեց հրաւիրելով ֆրանսացի բոլոր մարմնամարզիկները՝ ներկայ գտնուելու 1904ին Ֆիորէնցայի մէջ կատարուելիք մրցումին։

—Պ. Բանթէն–Պոչար Բարիզի քաղաքապետական խորհուրդին առաջարկեց 500 ֆր.ի նպաստ մը յատկացնել Պ. տը Բաւթիյեան տը Սէն–Վիքթորի՝ Սահրայի անապատին մէջ օդապարիկով կատարելիք ուղեւորութեանը համար։ Խորհուրդը երկար խորհրդակցութենէ մը ետքը հարիւր ֆր. յատկացուց։ Այդ ձեռնարկը որ խիստ չահեկան է, երկու մասի կը բաժնուի։ Առաջինը փորձ մըն է տարեկան արեւմտեան հովերու ատեն տասնըհինգ օդապարիկներ արձակելու. ատոնք մասնաւոր գործիքներ պիտի ունենան, որպէս զի օդաչուները կարենան օդին մէջ մնալ որքան ատեն որ ուզեն։ Այդ գործիքները ջուրի ընդունարաններ են կափարիչներով, եւ երկրուն թելերու կապուած։ Ամէն անգամ որ թելը հողին դպչի, կափարիչը պիտի բացուի եւ ջուրը պիտի պարպուի, որով օդապարիկը պիտի կրնայ նորէն վեր ելլել։ Երկրորդը, որ առաջնոյն յաջողութենէն ետքը պիտի փորձուի՝ այսինքն եթէ քանի մը օդապարիկներ կարենան Սահրան անցնիլ, սա է թէ Պ. տը Բաւթիյեան տը Սէն–Վիքթոր եւ ամուսինը զորքերու սայլ մը օդապարիկով Սահրայի մէջ ուղեւորութիւն մը պիտի կատարեն արեւմտեան հովէն ալ օգտուելով։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ

Հաշտութեան կնքումը.—Անգլիացիները եւ Պոէրները.—«Սբէքթաթոր»ի մէկ յօդուածը։

Անգլիացիներուն եւ Պոէրներուն միջեւ, խաղաղութիւնը կնքուելէն ի վեր, այնքան չուտով գոյացած հաշտութեան մասին, անգլիական Սբէքթաթոր լրագիրը նշանաւոր յօդուած մը հրատարակեց։ Ահաւասիկ անոր գլխաւոր մասերը.— «Շատ բնական է որ Անգլիացիներուն եւ Պոէրներուն միջեւ անկեղծ հաշտութիւն մը գոյացած ըլլալու լուրը երկբայութեամբ ընդունուի Անգլիոյ մէջ, ամէն անոնց կողմէ որոնք չեն հաւատար թէ իր անկախութիւնը կորսնցուցած ժողովուրդ մը՝ այսինքն Պոէրները կարենան հաշտուիլ անոր հետ որ զայն առաւ իրենց ձեռքէն։ Սակայն այդ ժողովուրդը, ըստ ինքեան, յաղթողին հետ միեւնոյն ցեղէն ու առաւել մեծամասնութեամբ միեւնոյն կրօնքին կը վերաբերի։ Կը կարծենք թէ ո՛չ միայն կարելի, այլ հաւանական ալ է որ հաշտութիւնը, թէեւ յանկարծական, անկեղծ է, թէ Պոէրները համակրութեամբ կ'ընդունին իրենց նոր կացութիւնը եւ թէ Անգլիացիները կրնան առանց ատելութեան ու անվստահութեան նայիլ իրենց երէկուան թշնամիին։ Ամէն պատերազմ, իրաւ է որ, դառնութիւն մը կը ձգէ իր ետին, բայց Հարաւային Ափրիկէի մէջ արգելք մը չկայ որ Անգլիացիներու ու Պոէրներու միջեւ ամուսնութիւններ չկատարուին, առեւտրական ու ճարտարարուեստի ընկերակցութիւններ չկազմուին, եւ թէ այդ պարագաներուն օգնութեամբը բոլորովին անհետանայ պատերազմէն ետքը սովորաբար տիրող դառնութիւնը։ Պիտի ըսուի կարելի է թէ Հոլանտացիները այն տեսակ ժողովուրդ մըն են որոնց քով ցեղի զգացումը զօրաւոր է ու տեւական եւ թէ, նոյն իսկ հարիւր տարուան անգլիական վարչութենէ մը ետքը, Բարեյոյսի Հոլանտացիները Անգլիայէն աւելի Թրանսվալի կը համակրէին։ Ասիկա ճշմարիտ է, բայց Պոէրներուն եւ Անգլիացիներուն միջեւ հաշտութիւնը աւելի չուտով կը գոյանայ, վասն զի այն տեսակ պատերազմի մը հետեւանքն է, ուր երկու կողմէն արիաբար ու երկարօրէն կռուեցան, եւ ուր յաղթուողները խոստովանած ըլլալով որ անկարելի է կռիւը չարունակել, յաղթականները վեհանձնօրէն վարուեցան անոնց հետ։»

ԻՄՊԷՐ–ԲՐԱՈՒՓՈՐՏԻ ԳՈՐԾԸ

Նոր հարցաքննութիւններ.—Տիկին Իմպէրի գոհարեղէնները.—Ռանթ Վիյաժէր.—Փախստականներուն հետք.—Դրամարկղը.—Զանազան տեղեկութիւններ։

Հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Լէմէ հարցաքննեց Տիկին Իմպէրի մատակարարը՝ Պ. Ժոլի որ ըսաւ թէ 1887էն ի վեր Տիկին Իմպէրի ծառայութեանը մէջ էր, եւ թէ այդ թուականէն ի վեր կը հաւատար իր տէրերուն հարստութեանը։ Յարեց թէ ո՛չ անոնց մեկնելէն առաջ եւ ոչ ալ մեկնելու օրը կասկած մը ունեցած էր թէ պիտի փախչին։

—Տիկին Իմպէրի գոհարեղէններուն վաճառումը հինգշաբթի կատարուեցաւ։ Բաղմաթիւ ստարականներ աճուրդին մասնակցելով գիները բարձրացուցին։ Վաճառումը ուրիշ օրեր ալ պիտի չարունակուի։ Անհաւատալի կ'երեւայ տեսնել Իմպէր ընտանիքին գոհարեղէնները, վասն զի ապառիկ կը գնէին, եւ յետոյ Մոն–տը–Բիէթէն առնելով աւանդ կը ձգէին ու փոխարէնը դրամ կ'առնէին։ Այդ գոհարեղէններն են որ Մոն–տը–Բիէթէն առնուելով աճուրդի դրուած են։ Մեծ գոհարավաճառի մը անունը կը տրուի որ տասնըհինգ միլիոն ֆր.ի առնելիք ունի Իմպէր ընտանիքէն։

—Կը ծանուցուի թէ Ռանթ–Վիյաժէրի բաժնետէրերը ամսոյս վերջերը պիտի ստանան եռամսեայ վճարումը, եւ հիմակուընէ վստահ են թէ բան մը պիտի չկորսնցնեն։

—Քիչ ատենէն հրատարակութեան պիտի տրուի Իմպէր ընտանիքին վերաբերեալ թուղթեր, որոնք մեծ դայթակղութիւն առաջ պիտի բերեն։

—Նաբոլիէն կը հեռագրեն թէ քաղաքին ոստիկաններէն մէկը ըսեր է որ Իմպէր ընտանիքը տեսած է Բաւղէլիբբէի մօտ։ Ոստիկանը յաջողեր է անոնց լուսանկարը առնել, բայց ձերբակալման հրամանագիր չունենալով չէ կրցեր բան մը ընել։ Նաբոլիի ֆրանսական ընդհանուր հիւպատոսը այդ պարագան հեռագրեր է Բարիզ։

—Հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Լէմէ հարցաքննեց Պ. Բարմանթիէն, ձեռք անցուած նամակներու մասին, որոնք 1883ին գրուած են։ Այդ թուականին բան իսկ դատը պիտի տեսնուէր, բայց Քրաուֆորտները փաստաբան չունենալով գործին յետաձգումը խնդրած էին։ Այդ հարցաքննութենէն կարեւոր արդիւնք մը ձեռք չի բերուեցաւ։

—Ուրբաթ օրը նշանաւոր դրամարկղը վերցուեցին Կրանտ–Արմէ պողոտային տունէն։ Բաղմաթիւ հետաքրքիրներ հաւաքուած էին։ Մինչեւ հինգերորդ յարկին պատուհանը լաստակերտ մը չինած էին, ուրկէ վար իջեցուցին դրամարկղը։ Տասներկու հոգի աշխատեցան դրամարկղը գտնուած տեղէն պատուհանին առջեւ բերելու. 2500 քիլօ կը կչռէ։ Տրուօ օթէլը տարուեցաւ, ուր ծախու պիտի հանուի. ուրիչ աւելի փոքր դրամարկղներ ալ հոն տարուեցան։

—Պ. Բարմանթիէի ամարանոցին մէջ խուզարկութիւն կատարուելով բոլոր թուղթերը գրաւուեցան։ Հավրի մէջ ալ ինքն Բարմանթիէի ներկայութեանը, կատարուեր է բացումը այն դրամարկղին՝ զոր Պ. Բարմանթիէ վարձած էր Քոնթուար տ'Էսքոմթ պանքայէն. արժէթուղթեր գտնուեցան, բայց գործին վերաբերեալ թուղթեր չկային։

Ներքին Լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.—Իւլտըզի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ արեւելեան երկաթուղիներու Պոլսէլի Պուլկարի գործակալ Եւքիւբատի Միխայիլաքի էֆ.ի։

—Խարբերդի նահանգին Օրթաքէօյ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Զարլըի գայմագամ Շաքիր էֆ., որուն յաջորդեց Նասիլիլի գայմագամ Ճէմալ էֆ.։

—Վանայ նահանգին վերաքննիչ ատեանին պատժական ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ Սըվազի նահանգին վերաքննիչ ատեանին պատժական ճիւղին նախագահ Ահմէտ Զիհա էֆ.։ Սըվազի նահանգին վերաքննիչ ատեանին ընդհանուր դատախազ անուանուեցաւ Մուսուլի նահանգին վերաքննիչ ատեանին նախորդ ընդհանուր դատախազ Ապտիւրրահման Պէյզատէ էֆ.։ Էնկիւրիւի նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ Սէլանիկի նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախորդ նախագահ Իրֆան պէյ։ Ճանիկի գաւառին նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ Մալաթիոյ գաւառին նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ Էնվէր պէյ, որուն յաջորդեց Հոտէյտայի գաւառին նախնական դատարանին նախկին նախագահ Պէքիր Սըտգը էֆ.։

—Աղատարարի չքանշան տրուեցաւ Վեհ. Սուլթանին հրացանակիրներէն Պէլալ աղայի եւ ձիաւոր Արթինի ու կօչկակար Սիմոնի։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ.—Վեհ. Սուլթանը նորէն հեռագիր մը ուղղելով Անգլիոյ Աղեքսանդրա թագուհիին, տեղեկութիւն ուզեց Էտուարտ թագաւորին առողջական վիճակին վրայ։ Աղեքսանդրա թագուհին պատասխանելով ըսաւ թէ թագաւորին վիճակը հետզհետէ կը բարւոքի. նաեւ չնորհակալութիւն յայտնեց Վեհ. Սուլթանին կայս. հոգածութեանը համար։

ԺԱՆՏԱԽՏԸ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ.—Իգտամ կ'ըսէ թէ Ղալաթիոյ Մոմխանէի կողմը եւ Պոլսոյ Պալըք Բազարի մէջ պատահած ժանտախտի դէպքերը չատ թեթեւ են եւ յուսալի է որ հիւանդութիւնը քիչ օրէն բոլորովին անհետանայ, առանց տարածուելու։ Իգտամ կը յարէ թէ թաղապետական չրջանակներու առողջապահական քննիչները որոնք մինչեւ հիմա օգտակար ծառայութիւններ մատուցած են, անցեալ տարուան պէս, այս տարի ալ պիտի կրնան սահմանափակել հիւանդութիւնը։

—Ղալաթիոյ, Մոմխանէի կողմը առաջին անգամ վարակուողն է Բաթէքին անուն աղջիկ մը՝ ութ տարեկան, որ Սիֆնոյի Թուլի անուն լոհարի մը զաւակն է։ Այդ ընտանիքը կը բնակի Մախսուսէի վարչութեան պաշտօնատանը դիմացը։ Բաթէքինը դարմանող բժիշկները նախ կարծեր են թէ թիֆօ է, բայց յետոյ հաստատեր են ժանտախտի ախտանիշերը։ Բաթէքին մեռաւ երկուշաբթի օրը։ Միւս երեք վարակեալներն են Բաթէքինի եղբայրը՝ Նիքոլի, 15 տարեկան, եւ մայրը՝ Աթինա. նաեւ Պալըք Բազարի Թաչճըլար փողոցը Միրհանէ փուռին մէջ աշխատող Սաքըզցի Անտոնի Զուվալօ՝ 20 տարեկան։ Առաջին երեք դէպքերը տոքդ. Սկուբոտէսս տեղեկագրեց Բերայի թաղապետութեան առողջապահական քննիչներու նախագահին։ Չորրորդ դէպքը հաստատեց Եէնիգուլէի Յունաց Հիւանդանոցին տեսչութիւնը։ Հիւանդանոցին այն սրահը, ուր այդ վարակեալը դարմանուեցաւ, մեկուսացուած է։ Փուռին մէջ աշխատող ութ հոգին եւ Ղալաթիոյ վարակեալներուն ընտանիքը չղթայի տակ առնուելէ ետքը Սէրվի Պուրնու մաքրանոցը տարուեցան։

—Յունաստան 48 ժամ քարանթինա սահմանեց Կ. Պոլսոյ ժամանումներուն համար, Ռուսիա՝ տասնըմէկ օր եւ Ռումանիա ալ տասը օր։

—Արեւելեան երկաթուղիներու վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Պուլկարիա քարանթինա չէ հաստատած. միայն Կ. Պոլսէն երկաթուղիով մեկնող ուղեւորները բժշկական պարզ քննութեան մը պիտի ենթարկուին Հէլիպէլիւյի մէջ։ Ուրեմն եւրոպական կառախումբը եւ Արեւելեան Ճեպընթացը պիտի չարունակեն երթեւեկել իրենց սովորական ժամանակացոյցին համաձայն։

—Պէյքօզի Սէրվի Պուրնու մաքրմունցին մէջ միքրոպաղնական աշխատանոց մը հաստատուելով, տեսչութիւնը յանձնուեցաւ միքրոպաբան հազարապետ Րէֆիգ պէյի որ արդէն ձեռնարկած է իր պաշտօնին։

—Եպարքոսական հրամանագիր մը յանձնարարեց հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան՝ ծանուցանել քարափներու Ընկերութեան թէ Ղալաթիոյ քարափին մօտենալիք նաւերը պէտք է համակերպին առողջապահական Խորհուրդին որոշումներուն. նաեւ մասնաւոր հրահանգին համաձայն բնաջինջ ընեն նաւերուն մէջ գտնուող մուկերը։

—Առողջապահական վարչութիւնը որոշեց Նէնիգաւուրի քարանթինայի կայարանին մէջ բժշկական քննութիւն չկատարել եւ հոն հասնելիք նաւերը, իրենց երթալիք տեղերուն համեմատ, Թուզլա կամ Գավաք ղրկել։ Նէնիգաւուրի կայանին համար կարգուած բժիշկը Թուզլա ղրկուեցաւ։

—Թուզլայի, Գավաքի ու Զաթալճայի մէջ առողջապահական գործողութիւնները երէկուընէ սկսան։

—Առողջապահական ընդհանուր քննիչը ծանոյց Թաղապետութեանց առողջապահական քննիչներուն որ սուէպ այցելեն ամէն կողմ, հիւանդութեան ճարակելուն պատճառ չտան եւ իրենց տեսածները օրը օրին տեղեկագրեն։

— Բժշկական վարժարանին կողմէ դպյեակ Էլմաս ու Միւատ հանըմները նշանակուեցան, Կ. Պոլսէն մեկնող կին ուղեւորները քննելու։

—Թաղապետութեան Ա. շրջանակին առողջապահական բժիշկները, երէկ, այցելեցին Պոլսոյ Պալըք Բազարի, Թահտա Գալէի եւ Ուզուն Չարշըի խաները եւ պանդոկախաներու բնակած սենեակները. ամէնուն ալ առողջական վիճակը գոհացուցիչ գտան։ Գուրմըշը խանին տակը գտնուած երկու սենեակներ, որոնց մէջ բնակիլը անկարելի է, պարպուեցան։ Այդ խանին ճեմիններն ալ մաքրուեցան։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Խտիվը որ Կ. Պոլիս կը գտնուի, երկուշաբթի օրը Թարապիոյ Սըմըր Բէյէս օթէլը գնաց եւ այցելութիւն տուաւ Պարսից դեսպան Միրզա Րիզա խանի որ, երէկ, Չուպուքլը երթալով փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Ն. Բարձրութեան։

—Աւստրիոյ եւ Ռուսիոյ դեսպանները, երէկ, Չուպուքլը գացին եւ իրենց այցետոմսերը ձգեցին Խտիվին ապարանքը։

—Գերմանիոյ դեսպանը, երէկ, Չուպուքլը գնաց եւ տեսակցեցաւ Ապպաս Հիլմի փաշայի հետ։

—Խտիվը Թարապիա երթալով, փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Անգլիոյ դեսպանատան գործակատար Պ. Պընըլի։

—Խտիվը, երէկ, Բէճպէր շոգեմակոյկով Հէյպէլի գնաց եւ պահ մը Եգիպտացի Ապպաս փաշայի ապարանքը մնալէ ետքը Չուպուքլը դարձաւ։

ԴԱՄԹԷՄՈՒՆԻԷՆ կը գրեն թէ անցեալ շաբթու Այանճըք գաւառակին մէջ երկրաշարժի թեթեւ ցնցում մը զգացուեր է։

ԽՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐԸ.—Վճռաբեկ ատեանը վաւերացուց Սէլանիկի նահանգին վերաքննիչ ատեանի պատժական ճիւղին այն որոշումը, որով իբրեւ խռովարարներու մասնակցած Եուվան Թանաչ Հաճի Նիքօլով անուն անձը մշտնջենական բերդարգելութեան դատապարտուած է։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպան Պ. Քոնսթան, երէկ, Բարիզ ուղեւորեցաւ Արեւելեան Ճեպընթացով։ Վեհ. Սուլթանին կողմէ արարողապետ Իպրահիմ պէյ եւ Բ. Դրան կողմէ ալ Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին թարգմանները Սիրքէճիի կայարանը երթալով ողջերթ մաղթեցին։ Ներկայ էին նաեւ պուլկարական գործակատարը եւ Կ. Պոլսոյ ֆրանսական գաղթականութեան երեւելիները։

ՌՈՒՍԻՈՅ դեսպան Պ. Զինովիէվ, երկուշաբթի օրը, առաջին թարգման Պ. Մաքսիմովի հետ, Փէնէր երթալով տեսակցեցաւ Յունաց Ս. Պատրիարքին հետ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ, երկուշաբթի, ժանտախտէ մէկ դէպք ու մէկ մահ պատահեր են։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ գործակատար Պ. Կէշով, իր կնոջը հետ, քանի մը օրէն պիտի մեկնի արձակուրդով։

ԴԱՏԱԿԱՆ ու կրօնական գործոց նախարարութիւնը Յունաց Պատրիարքարանը ղրկեց Գայսէրիի ու Տրամայի նոր մետրապոլիտներուն Պէրաթները։

ԹՈՒԶԼԱՅԻ ՀՐԴԵՀԸ.— Գատըգիւղի մետրապոլիտը, որուն մէկ թեմն է Թուզլա, առջի իրիկունը հրաւիրեց Գատըգիւղի յոյն երեւելիները՝ Թուզլայի հրդեհէն վնասուածներուն ըլլալիք օգնութեանց մասին խորհրդակցելու։ Մետրապոլիտը հանգանակութեան ձեռնարկեց, նախապէս ինք 40 ոսկի ստորագրելով։ Ներկաներն ալ անոր օրինակին հետեւեցան, որով կարճ միջոցի մը մէջ 90 ոսկի հանգանակուեցաւ։ Նպաստամատոյց յանձնաժողով մըն ալ կազմուեցաւ մետրապոլիտին նախագահութեամբ։

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱՅԻ քարափին ու նաւահանգիստին բացումը պիտի կատարուի քանի մը ամիսէն։ Անատոլի երկաթուղիներու Ընկերութիւնը, որ հանրային շահուն համար ամէն ջանք չի խնայեր եւ իր բոլոր յանձնառութիւնները խղճի մտօք կը կատարէ, փութով առաջ կը տանի շինութիւնները։ Հայտար Փաշայի նաւամատոյցէն մինչեւ Սէլիմիէ զօրանոցը տանող ծովեզերքին վրայ երեք հարիւր մեթրոնոց քարափ մը շինուած է, որուն ծայրը 35 թոնոնոց հաստատուն գործիք մը պիտի դրուի, ապրանք եւ այլն վերցնելու համար։ Այդ կարգի ուղղահայեաց ուրիշ գործիք մըն ալ պիտի գտնուի։ Քարափին շինութիւնը կարելի է աւարտած նկատել։ Ծովեզերքին բաց՝ հիւսիսային արեւմուտքէն հարաւային արեւելք 600 մեթր երկայնութեամբ քարէ թումբ մը շինուած է ալիքներուն դիմադրելու համար։ Այդ թումբը ծովին մակերեւոյթէն չորսուկէս մեթր բարձր է. երկու ծայրերը մէյմէկ փարոս պիտի դրուին։ Փոքր քարափին եւ թումբին մէջտեղի տարածութիւնը 120 մեթր է, իսկ մեծ քարափէն հեռաւորութիւնն է 250 մեթր։ Ծովեզերքին եւ քարափներուն մէջտեղը գտնուած մասին վրայ երկաթուղիի Ընկերութիւնը կայարան մը պիտի շինէ։ Մինչեւ քարափին վերջին մասը երկաթ գիծեր զետեղուած են։ Քարափին վրայ նաեւ պիտի շինուին ապրանքի մթերանոցներ, պահականոց, մաքսատուն, ոստիկանութեան կայան եւ այլն։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԳԱՆՁՈՒՄԸ.—Նահանգներէ ոմանք հրահանգ ուզած էին որ ոստիկան-զինուորները, ի հարկին, միջամտեն, երբ տուրքերու գանձումը դժուարանայ, վասն զի տուրքերու գանձման նոր կանոնագիրը միայն հաւաքիչներու յանձնած է գանձումը։ Նախարարաց Խորհուրդին որոշմամբ պատասխանուեցաւ թէ գանձման գործը հաւաքիչներուն յանձնուած է, սակայն երբ ատոնք չկրնան յաջողիլ, բնականաբար ոստիկանութեան դիմում պիտի ըլլայ։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.— Երեք շաբաթէն Ճէնովայէն քանի երկու ճարտարագէտներ պիտի գան հոս, Թէրսանէի մէջ նորոգուելիք օսմ. ութ մարտանաւերուն յատակաձեւերը եւ այլն պատրաստելու, կնքուած պայմանագրութեան համաձայն։ Այդ առթիւ Թէրսանէի գործարաններուն համար նոր մեքենաներ, գործիքներ եւայլն յանձնարարուած են Եւրոպա։

—Անսալտօ Նաւագործարանին ներկայացուցիչ Պ. Ամատորի, վաղը, Ճէնովա կ՚ուղեւորի։

ՀԱՆՔ.—Իզմիրի Դանորա գաւառակին Գարասու գիւղախումբին Զօպան Եաթաղը գիւղին մէջ երեւան հանուած արծաթախառն կապարի ու մանկանէզի հանքերուն շահագործման համար խնդրատուները տարուան մենաշնորհ պիտի տրուի Րէշիտ պէյի եւ Հասան Սապրի, Ապտիւլֆէթթահ ու Սիմեօնաքի էֆ.ներու։ Ձեռնհաս պաշտօնարանը խնդիրը Բ. Դրան մատուցանելով, հրահանգ խնդրեց։

ԻԶՄԻՐԻ նաւահանգիստը գտնուող անգլիական երկու մարտանաւեր, երէկ, Գորֆու ուղեւորեր են։

— Իտալական Իրիտա յածանաւը, առջի իրիկունը, Իզմիր ժամանելով թնդանօթ արձակեր եւ ողջուներ է օսմ. բերդը որ փոխադարձաբար պատասխաներ է։

ԾՆՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Ձեռնհաս պաշտօնարանը նկատելով որ առեւտուրի համար օտար երկիրներ գտնուող օսմ. հպատակները երբ զաւակ ունենան, արձանագրել չեն տար, վասն զի բաւական շատ ծախք ընել պարտաւոր են, եւ նկատելով այդ պարագան ապագային անտեղութիւններու պատճառ պիտի ըլլայ, տեղեկագրեց Բ. Դրան թէ այդ ծախքերը եթէ զեղչուին, թէ՛ շատ մը ծնունդներ պիտի արձանագրուին եւ թէ ելմտական գանձը շատ պիտի օգտուի։

ԿՈՅՐԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ.—Բժշկական վարժարանին ակնաբուժութեան ուսուցիչ Էսատ պէյ՝ իբրեւ օսմ. պատուիրակ՝ ներկայ պիտի գտնուի Պրիւսէլի մէջ գումարուելիք համաժողովին, որուն նպատակն է կոյրերու վիճակը բարւոքելու մասին միջոցներ ձեռք առնել։

ԲԱՂԱՐԱՅԻՆ բժիշկներուն համար որոշուած էր որ թէմէթթիւի տուրքէն զերծ ըլլան. բայց նոյն որոշումէն առաջ թէմէթթիւի տուրքի հաշուէն այդ բժիշկներուն ունեցած պարտքերը պիտի գանձուին։

ՌՈՒՍԻՈՅ դեսպան Պ. Զինովիէվ, մօտերս, արձակուրդով Ռուսիա պիտի ուղեւորի։ Անոր բացակայութեանը միջոցին դեսպանատան գործերը պիտի վարէ խորհրդական Պ. Չէրբաչէվ։

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ դեսպան Մավրոկորտատօ իշխանին համար կ՚ըսուի թէ Անտրոսէն երեսփոխան պիտի ընտրուի, եւ թէ ծանուցած է Յունաստանի արտաքին գործոց նախարարութեան որ մինչեւ սեպտեմբեր իր յաջորդը նշանակուի։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ գերմանական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Շմիտ երեք ամսուան արձակուրդ ստացած ըլլալով, անոր պաշտօնը փոխանորդաբար պիտի վարէ Եաֆայի հիւպատոսը։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ կառավարութիւնը չորս մատուկ գիրք նուիրեց կրթական Նախարարութեան։ Այդ գիրքերը Սուլթան Պայազիտի մատենադարանին յանձնուեցան։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպանատունը խնդրեց Բ. Դուռնէն զինուորական կցորդ մը ղրկել՝ աշնան կատարուելիք ֆրանսական բանակին մարզանքներուն ներկայ ըլլալու։

ԲԷՍՆԻՆ գաւառակին թաղապետական բժիշկ կարգուեցաւ Հէյմանէ գաւառակին թաղապետական բժիշկ Գրիգոր էֆ.։

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ մէջ, այս տարի, 400 քիլօ շերամի հունտ բռնուեր է, սակայն օդերու աննպաստ վիճակէն ատոնց հարիւրին երեսունը փճացեր են։

ԿՐՕՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.— Սէրվէթ կ՚իմանայ թէ Խորասանեան ու Գայսէրի խաներուն դռնապան Վահան Մարտիկ իսլամական կրօնքը ընդուներ եւ անունը Թէվֆիգ դրուեր է։

ԿՐԹԱԿԱՆ նախարարութիւնը ծանոյց գաւառային իր պաշտօնեաներուն որ տուրքերէն առնուած կրթական բաժինը անյապաղ գանձուի ու ղրկուի, վասն զի վարժարաններու կանոնաւոր վարչութիւնը ու դասատուութիւնը այդ գումարներու ժամանակին գանձումէն կախում ունի։

ԱՌՈՒՆՏԱԽԻ լիմանապէկներու յատուկ գործողութիւններու կատարումը իրենց բան գործ ըրած անձերուն, իբրեւ յանձնակատար ու միջնորդ, արտօնագիր պիտի տրուի հարիւր վաթսուն դրուշի փոխարէն։

ՊԷՅՈՒՔՏԷՐԷԻ ռուսական դեսպանատան ամարանոցին մէջ, երէկ գիշեր, սեղան մը տրուեցաւ ի պատիւ Պարսից դեսպանին։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀԸ.—Երէկ ժամ 7ին Բերա Թարլա Պաշի, Սագըզ փողոցին մէջ, հրդեհ ծագեցաւ հայ-կաթոլիկ Իբաքըլի անուն կնոջ մը քարուկիր տան միջին յարկի սանդուխին գլուխէն։ Ոստիկանութիւնը իմանալով տունէն ներս մտաւ, բայց կրակը ամէն կողմ պատած էր։ Թէ՛ այդ տունը եւ թէ կից գտնուած պետական Խորհուրդի անդամ Միխալաքի էֆ.ի քարուկիր տանը վերի յարկը այրեցան։ Այս վերջնոյն մօտը գտնուած տան մէկ պատուհանին փեղկերն ալ այրեցան։ Իբաքըլի իր տանը կարասիները հինգ հարիւր ոսկիի ապահովագրած էր երկու Ընկերութեանց։ Հրդեհին առթիւ այդ կինը բացակայ էր եւ Վերին Վոսփոր գացած էր, կ՚ըսուի։ Սպասաւորը Գոսթի կրակին սկիզբները թէեւ հոն տեսնուած, բայց քիչ ետքը անհետացած է։ Ըսողներ կան թէ տան կարասիները հինգ հարիւր ոսկի չէին արժեր։ Թէ՛ այդ կինը եւ թէ սպասաւորը երեւան չկան։ Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կը կատարէ զանոնք ձերբակալելու։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ մէջ, առջի գիշեր, այրած ծխավաճառի խանութին աշակերտները Խրիսթօ ու Եորկի ձերբակալուեցան եւ հարցաքննութեան ենթարկուեցան։

ԷՄԻՐԿԵՆԻ բարձունքին վրայ, մացառներու մէջ, երէկ ժամ 4ին մարդու դիակ մը գտնուեցաւ։ Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկեց, բայց ո՛վ ըլլալը տակաւին հաստատուած չէ։

ՎԱՐՊԵՏԸ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԻՆ ԿԻՆԸ.—Վերաքննիչ ատեանի պատժական ճիւղը երէկ վերաքննեց Բերայի պատժական դատարանին մէկ վճիռը։ Սիրքէճիի կողմը սափրիչ Ճաննի իր աշակերտին՝ Տիմիթրիի կնոջը՝ Լէոնորայի հետ նոյն խանութին մէջ սիրային յարաբերութեանց վերջին արարուածը ներկայացուցած էր։ Տիմիթրի դատ բացած էր այդ երկուքին դէմ։ Դատարանն ալ, Ճաննին՝ Տիմիթրիի վարպետը ըլլալը իբրեւ ծանրացուցիչ պարագայ նկատելով, Ճաննին դատապարտած էր հինգ ամսուան բանտարկութեան եւ տասը ոսկիի տուգանքի, իսկ կինը՝ Լէոնորան երեք ամսուան բանտարկութեան։ Վերաքննիչ ատեանը վաւերացուց այդ վճիռը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թոքատի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին Թաղ. Խորհուրդը խնդրած է Ս. Պատրիարքէն որ տեղւոյն Փափազեան Տ. Եղիշէ քահանային ծաղկեայ փիլոն կրելու արտօնութիւն տրուի։ Ս. Պատրիարքը հրամայած է որ Վիճակաւոր Առաջնորդին կողմէն վկայութիւն տրուի քահանային վարքին նկատմամբ։

—Ծանօթ դրագէտ եւ հրապարակագիր Տ. Գիւտ Ա. քահանայ Աղանեանց մօտերս մայրաքաղաքս պիտի գայ, եւ քանի մը օր մնալէն յետոյ Վիեննա պիտի երթայ՝ իր հիւանդ զաւկին համար։ Տ. Գիւտ քահանայ ասկէ առաջ ալ Վիեննա գացած էր, ինչպէս գրեցինք։

—Բերայի Առաջնորդ Տ. Յ. Մկրեան Հայրը այսօր Պարտիզակ գնաց, քանի մը օր մնալու համար։

—Ս. Պատրիարքը, երէկ, Թարապիա երթալով, բարի գալստեան այցելութիւն տուաւ Պարսից դեսպանին, որ Սըմըր Բալէս կը գտնուի։ Յետոյ անգլիական դեսպանատունը երթալով՝ Անգլիոյ թագաւորին հիւանդութեան մասին տեղեկութիւն առաւ։

—Ս. Հայրապետը՝ յատուկ կոնդակով՝ լանջախաչ կրելու արտօնութիւն տուեր է Իզմիրի Առաջն. Տեղապահ Տ. Յովհաննէս քահանայ Մինասեանի։

—Դամթէմնիի Տ. Աստուածատուր քահանան, որուն վախճանը ծանուցինք երէկուան թիւով, 26 տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէր Դամթէմնիի մէջ։ Յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուեր են յոյն քահանաներ, որոնցմէ մէկն ալ թուրքերէն լեզուով Աւետարան կարդացեր է։ Վարժարանին ուսուցիչներէն մէկն ալ դամբանական խօսեր է։

—Ինչպէս կը յիշուի, վերջերս Աքշէհիրի մէջ վէճ մը ծագած էր, Թաղ. Խորհուրդի ընտրութեան հետեւանքով։ Իզմիրի Առաջնորդը լուծեր է Թաղ. Խորհուրդը, վէճին առիթ տուող պատճառները քննելէ յետոյ։ Սակայն Խորհուրդին նախորդ անդամներէն մէկ քանին գոհ չմնալով այս կարգադրութենէն, կ՚աշխատին եղեր Աքշէհիրը զատել Իզմիրի առաջնորդութենէն եւ անջատ թեմ մը կազմել։ Այս նպատակով հանրագիրներ ալ ստորագրելով կը ղրկեն ուր որ անկ է, այնպէս հաւատալով թէ ժողովուրդին փափագն է ատիկա։

ԿԻՐԱՍՈՆԻ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ԿԻՐԱՍՈՆ, 12 յունիս

Հանգուցեալ բազմերախտ Տ. Յովհաննէս քահանայ Մանուկեանի՝ խոր ծերութեան պատճառաւ 1896էն պաշտօնէ քաշուելէն ի վեր, ժողովուրդը անդադար կը պոռայ. «Արժանաւոր քարոզիչ քահանայ կ՚ուզենք», սակայն թէեւ Թաղականութիւնը երբեք չի կրնար գոհացում տալ այդ փափագին, առարկելով թէ ժողովուրդը երկու քահանայ չի կրնար ապրեցնել։ Ասիկա իրաւացի չէ Կիրասոնի ժողովուրդին համար, որ միշտ տալ վարժուած է, անհրաժեշտ պարտք մը համարելով եկեղեցիի ու դպրոցի տուրքը։ Աւագերէց Տ. Յովհաննէս քահանայ Մանուկեան վերջերս վախճանելով՝ հասարակութիւնը բոլորովին զգացած, աւելի Տ. Ներսէսի օրը օրին ըրած աշխատութեանց կրկնապատկուելէն, կ՚ըսէ թէ մէկ քահանայով չէ կարելի 300 տուն ժողովուրդ հովուել։ Ասոր դէմ ինչ պիտի պատասխանեն Թաղականները. ի բաց առեալ Ատենապետ Մատթէոս էֆ. Թոզաթլեանէ, որ ամէն գործի մէջ ցուցուցած է իր առատաձեռնութիւնը եւ ձեռնհասութիւնը, սակայն երկու հարուստ ջօջեր միայն հակառակած, եւ ժողովուրդին փափաքը միշտ պարապ հանած են։

Հիմայ Թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ իր պաշտօնին գիտակ քահանայ մը կը փնտռէ, թէեւ դժուար ըլլայ գտնել։ Կիրասոնցին կը փափագի որ իր քահանան քարոզիչ եւ ընտիր բարոյականի տէր մէկը ըլլայ։ Երջանիկ կ՚ապրի ու կրնայ 80 ոսկիի չափ կլոր գումար մը ապահովել իրեն։ Այժմու Տ. Ներսէսը՝ բոլոր ծախսերը իրեն մնալով՝ տարեկան 110—120 ոսկիի չափ գումար մը կը շահի, երկու խօսք իրարու քով դնելու խօսիլ չգիտնալով հանդերձ։

Գալով քահանայի պակասը լրացնելու գործին, ես ուրիշ միջոց մը պիտի առաջարկեմ։ Պատրիարքարանը խիստ մեծ ծառայութիւն մը ըրած պիտի ըլլայ, եթէ կատարեալ եւ ուսեալ քահանաներ հասցնելու համար դասընթացք մը հաստատէր, որով այն ատեն Հայ. Եկեղեցին մեծապէս պիտի օգտուէր, դաւանափոխութիւնները պիտի դադրէին, որովհետեւ այս ամէն չարիքներուն պատճառը մեր տգէտ քահանաներն են։ Առաջարկս նիւթական ընդարձակ միջոցներ չի պահանջեր, այլ կամք եւ գործունէութիւն։ Գալով քաղքիս քահանայական խնդրին, Տ. Ներսէսը քաղաքէս հեռացնել քիչ մը դժուար է, ժողովուրդը թող գոհանայ. կնունք, պսակ, թաղում եւ ուրիշ կարգ մը կրօնական պարտականութիւններ ընել տալով անոր, իսկ եթէ քարոզի պէտք կը զգայ, թող Թաղականութիւնը Կեդրոնական Վարչութեան եւ Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեանի հետ բանակցի, խնդրելով շրջանաւոր քահանայ վարդապետ մը, քարոզիչի պաշտօնով, Կիրասոն ղրկել։ Այն ատեն քահանան ալ իր ընթացքը կը չափէ։ Կարելի է Կիրասոնցին քիչ մը վարանի, ըսելով թէ վարդապետը մեծկակ թոշակ մը կը պահանջէ, ո՛չ բնաւ, վասն զի այս վիճակին մէջ քահանային շահած 120 ոսկիէն 70ը նորեկ քարոզիչին թող տայ Թաղականութիւնը, եւ մնացեալ 50 ոսկին ալ քահանային. ուրիշ կլոր հասոյթ մըն ալ առաջ պիտի գայ՝ ժողովուրդը եկեղեցի յաճախելէն։ Այս կերպով միայն հնար է որ Կիրասոնցին իր երկու փափագներուն հասնի. Ա. քարոզ ունկնդրելու մարմաջին, Բ. քահանան ուղղելու մասամբ, վարդապետին հսկողութեան տակ։

Այս կարգադրութիւնը թող ընեն նաեւ մեր դրացի Օրտուի հայ ազգաբնակութիւնը, որ 350 տունէ կը բաղկանայ եւ Կիրասոնի նման մէկ քահանայ միայն ունի։

Քանի մը ամիս առաջ Վիճակիս Առաջնորդական Տեղապահ Տ. Եղնիկ վարդապետ հոս այցելեց. քաղաքս ոտք կոխած օրը իսկ իր պտոյտի հաշիւը մաքրել ջանաց։ Նախորդ Տեղապահ Խորէն Վ. Կիրասոն այցելած ատեն պզտիկ խօսք մը իսկ բերանը չառաւ. պերճախօս բեմբասաց մըն էր, որ պատիւ կը բերէ Արմաշու Դպրեվանքին։

ՏԵՂԱՑԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Սմբատ էֆ. Տ. Ճիւղբերեանի ընդ. Օր. Պէաթրիս Մելքոնովիչի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի հետեւեալ նուիրատուութիւններն եղած են Հիւանդանոցիս.— Միհրան եւ Եդուարդ էֆ.ք Մուրատեան 108 ղրուշ, Ստեփան էֆ. Համամճեան 108 ղրշ.։

—Հանգուցեալ Տիկին Աննա Ճանրըմեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Մանչէսթրաբնակ ազգայիններէն Սարգիս էֆ. Նալպանտեան մէկ օսմ. ոսկի նուիրած է հիւանդանոցիս։

—Արտաշէս էֆ. Գ. Թօփալեանի ընդ. Օր. Սերաֆիէ Գ. Պէրպէրեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի մէկ օսմ. ոսկի նուիրած են Հիւանդանոցիս Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս էֆ. Փափազեան։

—Հանգուցեալ Տիկին Եփիմէ Պօղաճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 54 ղրշ. նուիրած է Հիւանդանոցիս Գրիգոր էֆ. Սուճեան։

(Հոգաբարձութիւն)

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Պոլսոյ Հաճը Փաշա Թաղը Թրամուէյի գիծին վրայ, Խիւսամէտտինիքեար փողոցին մէջ ութ սենեակով քարուկիր տուն մը տէրոջը կողմէ աժան գինով պիտի ծախուի։ Դիմել Խարիճիէ Թղթակցութեանց դիւանին քարտուղարներէն Մահմուտ Միւնիր պէյի։ 2—3

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յունիս 13

1. Արտաշէս էֆ. Գրիգոր Թօփալեան, վաճառական, ընդ. Սերաֆիէ Գրիգոր Պէրպէրեանի. Է. աստիճան։ 150նոց խաչ։
2. Երուանդ էֆ. Մկրտիչ Մուրատեան, հաւաքիչ, ընդ. Սոֆի Զէնոբ Մուրատեանի. Ժ. աստիճան։ 50նոց խաչ։
3. Յարութիւն էֆ. Տ. Սահակ Տ. Սարգսեան, ոսկերիչ, ընդ. Զապել Յարութիւն Մանուկեանի. Ժ. աստիճան։ 50նոց խաչ։
4. Աւետիս էֆ. Սարգիս Շալճեան, սենեկապան, ընդ. Վերժին Խաչատուր Արծիւեանի. Ժ. աստիճան։ 50նոց խաչ։
5. Պետրոս էֆ. Յակոբ Էօկիւճեան, մանիֆաթուրաճի, ընդ. Սաթենիկ Ստեփան Գազանճեանի. Ժ. աստիճան։ 50նոց խաչ։
6. Մարկոս Ժամկոչեան, գորգի գործակատար, ընդ. Արմենուհի Միհրան Գաբամաճեանի. Ժ. աստիճան։ 50նոց խաչ։
7. Պօղոս աղա Գրիգոր Գույումճեան, գրաշար, ընդ. Սոֆի Ճիվան Ալիքօֆի, միայն խաչագին 40 ղրուշ։
8. Ստեփան աղա Գրիգորեան, սպասաւոր, ընդ. Անիկ Մկրտիչեանի. միայն խաչագին 20 ղրուշ։
9. Գրիգոր աղա Վրթանէս Էսմէրեան, կաղապարիչ, ընդ. Հայկանոյշ Գաբրիէլ Ժամկոչեանի. Ձրի։
10. Ստեփան աղա Գրիգորեան, թիավար, ընդ. Վարդիկ Պետրոսեանի. Ձրի։
11. Նաւիպ Վարդերեսեան, սրճագործ, ընդ. Կուլինա Թագւորեանի. Ձրի։

Այսօրուան Հեռագիրներ

(ԱԺԱՆՍ ՏԸ ՔՕՆՍԹԱՆԹԻՆՈՊԼ)

ՎԻԵՆՆԱ, 2 յուլիս. — Ֆրանց Եօզէֆ կայսրը Իշլ գնաց, ուր պիտի մնայ բոլոր ամառնութեան։

ԼՈՆՏՈՆ. — Ռոյթէր կ՚իմանայ թէ թագադրութեան հանդէսը, երբ ժամանակը հասնի, շատ պարզ եւ առանց ճոխութեան պիտի կատարուի։ Միայն ներկայ պիտի գտնուին օտար պատուիրակներու սահմանափակ թիւ մը, թագաւորին ազգականները եւ արքայական գերդաստանին հետ աւելի մտերմական յարաբերութիւններ ունեցող անձնաւորութիւնները։

—Կալլէսի իշխանը, Ալեքսանդրա թագուհիին եւ անգլիական ու օտար իշխաններու ներկայութեամբ, աչքէ անցուց հնդկական 1300 զինուորներ։ Ժողովուրդը մեծ համակրութեամբ ողջունեց Ալեքսանդրա թագուհին եւ Կալլէսի իշխանը։

—Իրիկունը հրատարակուած բժշկական տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ Էտուարտ թագաւորին վիճակը միշտ գոհացուցիչ յառաջդիմութիւններ կ՚ընէ։ Վիրաբուժական գործողութեան տեղին ցաւը անցած ըլլալով, թագաւորը շատ լաւ անցուցած է օրը։

ՀՌՈՄ.—Թրիպունա կ՚ըսէ թէ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը, արտաքին գործոց նախարար Պ. Բրինէթթիի հետ, օգոստոս 9ին Պէրլինի ճամբով Պէտերհոֆ պիտի ուղեւորի, ուր օգոստոս 13ին պիտի հասնի եւ երեք օր պիտի մնայ։ Իտալիա վերադարձը ուղղակի պիտի կատարուի։ Թագուհին պիտի չընկերանայ թագաւորին, վասն զի առողջական վիճակը չի ներեր եւ պէտք է զգուշանայ բազմաթիւ այցելութեանց եւ ընդունելութեանց յոգնութիւններէն։

—Ռուս դիւանագէտ մը, տեսակցութեան մը միջոցին յայտարարեր է թէ տակաւին կարելի չէ ճշդել այն թուականը ուր Ռուսիոյ կայսրը փոխադարձ այցելութիւն պիտի տայ Իտալիոյ արքունիքին։

(ԱԺԱՆՍ ՆԱՍԻՕՆԱԼ)

ԲԱՐԻԶ, 2 յուլիս.—Պուլկարիոյ իշխանը, այս առտու, ճաշեց պուլկարական գործակատարին տունը։

ՀՌՈՄ.—Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Բրինէթթի՝ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին պիտի հետեւի՝ Ռուսիա ու Գերմանիա կատարուելիք ուղեւորութեանը առթիւ։

ՊԵՐԼԻՆ.—Գերմանիոյ 1901ի ելմտացոյցին տեղեկագիրը 50 միլիոն մարքի բաց մը ցոյց կու տայ։ 1902ի կացութիւնն ալ լաւ չէ եւ բացին գումարը 60 միլիոնը պիտի անցնի։

ԼՈՆՏՈՆ. — Թագաւորը, երէկ, շատ լաւ վիճակի մէջ էր։ Կրցաւ ճաշել։ Վիրաբուժական գործողութեամբ բացուած վէրքին ցաւը գրեթէ դադրած է։

ԱԹԷՆՔ.— Յունաստանի թագաւորը յուլիս 10ին Էքս-լէ-Պէնի պիտի ուղեւորի. յետոյ Քօբէնհակ պիտի երթայ եւ սեպտեմբերին՝ Պետերսպուրկ, ուր ներկայ պիտի գտնուի իր որդւոյն՝ Նիքոլա իշխանին ամուսնութեանը՝ Էլէնա մեծ դքսուհիին հետ։

ԲԱՐԻԶ.— Ֆրանսայի ելմտական նախարար Պ. Ռուվիէ, վաղը, Երեսփ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ չորս տուրքերու ծրագիրը։

—Ծերակոյտին ու Երեսփ. Ժողովին նիստերը, հաւանօրէն, յուլիս 10ին պիտի դադրին՝ ամառնային արձակուրդի համար։

—Մէկ քանի թերթեր կ՚ըսեն թէ ծանր անհամաձայնութիւններ ծագած են Ֆրանսայի դահլիճին անդամներուն, եւ մասնաւորապէս ելմտական նախարար Պ. Ռուվիէի ու ծովային նախարար Պ. Բէլթանի միջեւ։

—Պէքինէն կը հեռագրեն թէ դեսպանները Չինէն կը պահանջեն որ ոսկեդրամով վճարէ տուգանքը։

— Կէս-պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը հաւաստուի թէ Ուաշինկթընի ֆրանսական դեսպան Պ. Քամպօն Պէրլինի դեսպան պիտի անուանուի։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 19 Յունիս

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ռ.	29	03 1/2
Ամէնէն բարձր գին	»	29	05
Ամէնէն վար գին	»	29	02
Ռումէլիի Երկաթուղի գոց.	Ֆր.	113	25
Ամէնէն բարձր գին	»	113	62
Ամէնէն վար գին	»	113	25

ԲԱՑՈՒՄ 20 Յունիս

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Գ.	Ք. Կ.	29	03
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	113	25
Շիրքէթի Խայրիէ		26	75
Օսմանիէ		—	—
Ռէժի		—	—
Օսմ. Պանքա		—	—
Քրէտի Ժէնէրալ Օթմ.		0	10
Սօս. Օթմ. Շանժ է Վալէօռ		0	13
Օ մ. Ապահ. Ընկ.		3	45
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		5	40
» ժուիսանս		1	45
» պարտաթուղթ		490	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ		493	—
Թրանսվալ		152	—
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն		263	75
Լավրիոմ		69	—

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	110	37
» » » չէք	»	110	38
Բարիզ » »	Ֆր.	22	71 1/2
» » » չէք	»	22	70
Պէրլին անտոկոս չէք	մարք	18	57
Վիէննա չէք	ֆիոր.	21	70

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	26
Անգլիական ոսկի	»	110	05
Բոլ էմբէրիալ	»	90	—
Քրիւիգ	»	51	05
Մէճիտիէ արծաթ	»	108	05
Մէթալիք	»	102	—
Ռուպլի Թղթադրամ	Օ. Ռ.	8	57

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 2 Յուլիս

Անգլիական Քոնսոլիտէ	96	50
Օսմանեան Ռանթ սէռի Բ.	52	—
» » » Գ. բաց.	26	25
» » » Դ. գոց.	26	25
Օսմանեան Պանքա	12	75
Ռուսական 1890	—	—
Հելլենական 5 %	39	50
» Մոնոբոլ	43	—
Պուլկարական 1888	93	50
Էժիբսիէն իւնիֆիէ	109	—
Տօմէնիալ	105	—
Թրանսվալ	6	06
Այտըն երկաթուղի	14	50
Փոխառութիւն	25	36

ԲԱՐԻԶ, 2 Յուլիս

Ֆրանս. Ռանթ 3 %		101	72
» » 3 1/2 %		102	45
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.) բաց.	Ղրշ.	26	82
) գոց.	»	26	85
» » » Բ.	»	52	80
» » » Գ.	»	28	82
Օսմ. Կայս. Պանքա	Ֆր.	574	—
Օսմանիէ	»	472	—
Ռումէլի երկաթուղի	»	115	—
Օսմ մաքսատուն	»	527	—
Օսմ Ռէժի	»	322	—
Բրիօրիթէ Թիւրք 4 %	»	505	—
Քրէտի Լիոնէ	»	1057	—
Իտալական Ռանթ	»	103	95
Սպանիական արտաքին	»	81	92
Թրանսվալ	»	153	50
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	155
Դրամադեղչ	»	—	—

ՊԵՐԼԻՆ, 2 Յուլիս

Ռուպլը	Ֆր.	—	—
Ռումէլի երկաթուղի	»	112	—
Անատ. երկթ. պարտաթուղթ	»	103	10
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	325

ՎԻԷՆՆԱ, 2 Յուլիս

Փոխան. Լոնտոնի վրայ	Ֆր.	240	10
Ռումէլի երկաթուղի	»	107	50
Օսմ. Ռէժի	»	293	—

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Ա.Զ.Դ.—5% մաքսային փոխառութեան Օսմ. պարտաթուղթերը ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ այդ թուղթերուն թիւ 20 կտրօնները, որոնց պայմանաժամը 1896 Յուլիսին լրացած է, եթէ մինչեւ Յունիս 30/13 յուլիս չներկայացուին գանձուելու համար, ջնջուած պիտի նկատուին։

19 Յունիս 1902 8—10

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
ՆԱԽԿԻՆ ՎԷԼԱՍԹԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՅԱՋՈՐԴ Ժ. ՎԻՕՔՌՈՆԹԻ

ԲԵՐԱ, 423, ՍԷՆԹ-Մառի եկեղեցիին մօտը

Վաճառատան շէնքին քակուելուն պատճառաւ, նախկին Վէլասթի վաճառատունը յաջորդ Վիօքռոնթի) յունիս 3 16 երկուշաբթի օրէն ի վեր ընդհանուր վաճառում կ՚ընէ իր մետաքսեղէն եւ բրդեղէն ապրանքներուն համար, արանց յատուկ։ Առիթէն օգտուեցէք։ Վաճառումները կանխիկ են։ 5—30

Տ՚. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
396, Մեծ փողոց Բերա, 396
Տեսնել 4րդ երես
Պոլսոյ կողմը մասնաճիւղ չունինք

Ի Լ Ա Ն

Բօսթա վէ Թէլէկրաֆ Նէզարէթինտէն

Իշ եւուլ օն սէքիզ սէնէսի ֆաալիէթա լաղըմէսի իչիւն, միւսթաչարնա լիւզում կէօրիւնէն գըրգ գալէմ էշեայի Թէլէկրաֆիէ, Սէլանիկ պօսթ միւտիրիյէթի տահիլինտէ լիւզում կէօրիւլէն օն պէշ ալթը սաէտ Սիմէնսքեարի Թիմուր տիրէկին մէջլիսի միւնագասայա գօնուլաճաղընտան իհալէսինէ թալիպ օլանլարըն նիւմունէ վէ շէրայթի կէօրմէք վէ տահա զիյադէ գալէմ Թաֆսիլաթ ալմագ իչիւն էվվէլ էմրտէ Տէրսաատէթ Թիճարէթ Օտասըն Մուղավէլաթ Մուհարրիրլիկինտէն մուսատտագ՝ քէֆալէթը զամինէլէրինի համիլէն ճումատան մաատա պէհէր կիւն Թէլէկրաֆ վէ Բօսթա Նէզարէթի մէճլիսի Իտարէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 18 հազիրան սէնէ 318 827

ՄՈՒՉՈՒԱԼ ԼԱՅՖ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1843ին
Պահեստի գումար ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՐ 687 ՄԻԼԻՈՆ Ֆրանք
Ապահովագրական ամէն կարելի դրութիւններ կը գործադրէ. խառն ապահովագրութիւն, ամբողջ կեանք, զաւակաց դրամագլուխ, ցման եկամուտ, եւայլն

Մուչուալ Լայֆի սակագինը և ապահովագրութեան զանազան դրութիւնները չուսումնասիրած մի ապահովագրուիք. — Առատաձեռն պայմաններ, վճարմանց դիւրութիւնք։ Տեղեկութեանց համար դիմել առ Պ. Ֆ. ՀԷՌ, ընդհանուր գործակալ, Խնաեէթ խան, Վօյվօտա փողոց, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս։ 579

ԳԼԽԱՑԱՒԵՐ
ԿՈՒԱՐԱՆԱ
GUARANA
ԿՐԻՄՕ ԵՒ ԸՆԿ.
ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ի ՓԱՐԻԶ.

Այս բուսային ու բնական փոշիին մէկ ծրարիկը քիչ մը շաքարոտ ջուրի մէջ հալեցնելով, կը բաւէ ջնջելու համար գլխացաւերը կամ ամենէն բուռն ջղացաւերը, առանց վնասակար ազդեցութեան ստամոքսին վրայ։
Կեդրոն. ի Փարիզ, Վիվիէն փողոց, Թիւ 8 և դեղարանները Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ
ՀԱՄԻՏԻԷ ՖԷՍԵՐԸ

Առանց ատոնց դիմելու ֆէս մի գնէք. մեր ֆէսերը չեն կաղապարուիր, անձրեւէ քրտինքէ և ոչ ալ արեւէն չեն վնասուիր, թրջած ֆէսերը չորցնելու համար կրակի չբռնել կը յանձնարարենք, եթէ երբեք մեր ֆէսերը կոտրին կամ թէ աւրուին, եթէ մասնաճիւղին բերուի առանց սակի նոր դրութեամբ մը պիտի կաղապարուի։ Կը ծախուի Պոլսոյ կողմը Համիտիէ Ճաշտեսի Բէւչիւք Իսմայիլ Փաշա խանի տակ Թիւ 17, Տէփէպէշի արասի Թիւ 71, Աքսերայ, Եէշիլ Թուլումպա մէյտան Թիւ 101, Պալաթ Իսկէլէ ճաշտեսի, Թիւ 3-5. Շիշլի Օսման պէյի արճարանին մօտ մեր գործատան մէջ, Պէշիկթաշ մեծ պողոտային վրայ Տօքթ. Քրիսեանի տան տակ, Թիւ 55, Ղալաթիա Պորսայի դէմ Թիւ 9 և Սկիւտար մեծ չուկային մէջ, Թիւ 44 վաճառատուները։

Վերջին գնով եւ առանց ծոպի

Մէջը Թիալէթով խիստ տոկուն ֆէսեր 5 դհ.
» խուրով » » » 8 »
Մէջէ մէջ ֆէսով » » » 10 »
Մէջը սնդուսով » » » 13 »

Ասոնցմէ զատ ուզուած ձեւով ֆէսեր կը շինուին գործարանիս մէջ յանձնարարութեամբ։

ԹԻ ԿՐԷՇԱՄ
ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
Ի ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան դրամագլուխը 31 դեկտ. 1898ին
162, 924, 140 ֆրանք
Տարեկան եկամուտ, ապահովագրութիւններ և շահ՝ 31 դեկտեմբեր 1898ին
29, 765, 473 ֆրանք
Ընկերութեան հաստատութեան թուականէն՝ այսինքն 1848էն ի վեր, ապահովագրեալներու եղած վճարումնք, կենսաթոշակ, եւլն.
362, 858,507 ֆրանք

1898 տարւոյն մէջ ընկերութիւնը 6619 բոլիսներ տուած է որոնք 58,680,000 ֆրանքի դրամագլուխ մը կը ներկայացնեն։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալներուն՝ Պ. Պ. ԷՏՈՒԸՐՏ ԵՒ ՈՐԴԻ, Պոլիս, Մէյտանճըք փողոց, Ալալէմճի խան։

Միջնորդներուն լաւ վարձատրութիւն պիտի ըլլայ։

Փոխ-գործակալութիւն, Ղալաթիա, Մէյմէնէթլի խան։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852
ՏՈՒԹ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396
Եանիի զարեչրատան վրայի յարկը, ճիշտ Զրպուճեանց դէմը)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները մէկ անգամէն կը լեցնեն, ջցաւով դիմելու կ'բուժուած վերադառնալու պայմանաւ։
Նորաձեւ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր և դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականին, դէմքի ձեւաւորութիւն բոլորովին, ծամողութիւն եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորեալ։
Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին, ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի ատամնահանութիւն։
Ց. Փ. Ձմեռները կիրակի օրերն ալ (մինչեւ կէս օր), ինչպէս նաեւ ամէն օր մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին։
Ծանօթ.—Պոլսոյ կողմը մասնաճիւղ ՉՈՒՆԻՆՔ !!։

ERNEST GLAVANY
ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ ԷՌՆԷՍԹ ԿԼԱՎԱՆԻ
ՂԱԼԱԹԻԱ, ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻ ԿԱՐԳԸ, ՑԱԿՈԲԵԱՆ ԽԱՆ

Սոյն դրամատունը կը վաճառէ ամէն տեսակ 'արժեթուղթեր' իրենց գինին համեմատութեամբ՝ ամսական 20 ղրշ.էն մինչեւ 100 ղրշ. որոշեալ գումարի մը վճարմամբ։ Դրամատունը առաջ քաշուած վիճակահանութեանց թիւերը նայելու և շահուած պարգեւները գանձելու համար՝ ամէն կերպ դիւրութիւն ցոյց կուտայ։
Գնողները երբ առաջին վճարումը ընեն, իրենց մուրհակ մը կը տրուի մեր կողմէ ստորագրուած և դրոշմուած։ Ասկէ զատ արժեթուղթին թիւը ցոյց տուող ուրիշ ծանուցագիր մըն ալ կը տրուի, և գնողը նոյն ատենէն իսկ ամէն վիճակահանութեանց մասնակցելու իրաւունք ունենալով, շահածը ամբողջապէս կ'առնէ։
Աւելորդ է յայտնել թէ ամենէն աղքատ անգամ այս դիւրութեամբ կրնայ արժեթուղթի տէր ըլլալ, և յայտնի է որ ամսական 20 ղրշ.ի վճարումը մեծ զոհողութիւն մը չըլլալով և ամէն մարդու դիւրամատչելի ըլլալով, ամէն հաւանականութիւն ունի օր մը շահելու, և եթէ երբեք չշահէ ալ, իր վճարումներուն շնորհիւ, յառաջիկային արժեթուղթի տէր պիտի ըլլայ, որ իրեն համար շահու աղբիւր մըն է։

COMP RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան Երթեւեկութիւնք

Գշ.	18/1	Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի
Գշ.	19/2	Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամ 10ին միջօրէէն առաջ հաղորդակցելով Աղեքսանդրիա, Բոր-Սաիտ, Եաֆա, Պէյրութ եւ Քիոս)։
Եշ.	20/3	Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ
Եշ.	20/3	Ինէպօլու, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ եւ Պաթում ժամը 1ին յետ միջօրէի։
Ուր.	21/4	Օտէսա ժամը 1ին յետ միջօրէի։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆԸ
HUNYADI JANOS
Անմիջական, ապահով եւ դիւրին կերպով կ'ազդէ
Տիեզերահռչակ ճամբա
ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԻՔԷՆ
Պահանջելու է ետեւեալ անունը պարունակող պիտակով շիշեր
ANDREAS SAXLEHNER
Կը ծախուի գլխաւոր դեղավաճառներուն և դեղագործներուն քով։ 387

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Էնտվէչ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1089	Գօմօ	1497	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Րօզարիօ	186
Ալէբէ	3607	Գօնկօ	2906	Կրօտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սաֆօ	1113
Անճէլօ	1541	Գօրսօ	895	Հիրօ	775	Մարդէլլօ	3709	Սիրիօ	1735
Արիօսդօ	2377	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1581	Միքատօ	3557	Սիլվիօ	1193
Պասանօ	1822	Տօմինօ	937	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սորէնտօ	1200
Պօրօտինօ	1264	Տուրօ	2383	Հօրադիօ	3600	Մօնդէպէլլօ	1735	Թասսօ	1328
Պրավօ	1076	Տրագօ	1713	Հումպէր	595	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրիւնօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1083	Թօքիօ	3827
Պըֆֆալօ	4431	Էպրօ	2464	Իտահօ	5540	Օհիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Գէյրօ	1671	Էլտօրատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օնթարիօ	4036	Թօրբէտօ	487
Գալիբսօ	1337	Էրասօ	1841	Քէլսօ	1053	Օրլանտօ	1335	Ուրպինօ	2429
Գամէօ	1244	Ֆիտօ	954	Քօլլինօ	2307	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գազօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօվնօ	1700	Բօլօ	510	Վօլօ	1289
Զիքալօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1053	Րիալթօ	2229	Վօլթուրնօ	2396
Սիսէրօ	1831	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանտօ	2272	Րինալտօ	1663	Եէտօ	1850
Գլիօ	2697	Կալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Րօլլօ	1613	Զէրօ	1200
Գօլօրատօ	4235	Կիտանօ	1243	Լօրէնցօ	3191	Րօմէօ	1789		

Տայսօ շոգենաւը, Նաւապետ Բէքըրին, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն մեկնած է ամսոյս 27ին և յուլիս 11ին հօս կը սպասուի։
Դիմել առ գործակալը Ֆ. ՀԻԼՑ ԸՆՏ ՐԻԶՕ
Թիւ 23—24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 377

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Յուլիս 7ին Մինկրէլի, Անտա. եղերքէն.
ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Յուլիս 8ին Մինկրէլի, ուղ. Մարսիլիա։
Տոմսեր ուղղակի Բորտօի համար։
Առաջին կարգի 245 Ֆրանք. Բ. կարգի 175 Ֆրանք. Տեղեկութեանց համար, դիմել Գործակալին Թօփ Հանէ Ֆինտըքլի վրայ 516 Թ. ՃՈՒԸԳՈՒԼ

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլի եւ Արեւելից միջեւ բանող շոգ.

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Վիքդորիան	10500	Ֆլավիա	3500
Առմէնեան	10500	Չէշիրն	3500
Քէսդրիան	10500	Արմ.ըն	3000
Լանքասդրիան	9000	Ալճէրիան	3500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	3500
Գօլոմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Ճօրճիան	8000	Անտալուզիան	2500
Պոստոնիան	8000	Ալգաշիրն	2500
Ֆիրճինիան	8000	Ալէսպիան	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինձօ	900
Վավօնիան	3700	Օբօրդօ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպօն	800
Ֆալիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար իրենց հրահանգը ղրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։
Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆԴԷՆ Ղալաթիա, քարափին վրայ մաքսատան հին տեղը 600

Արտօնատէր ՉԱՐԵՀ ԽՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՎԻՔԹՈՐԻԱ
ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արքայական հրամանագրով տրուած 1853 նոյեմ. 26ին կառավարութեան հսկողութեան տակ

Պէրլինի Վիքթորիան Գերմանիոյ ամէնէն հզօր Ընկերութիւնն է
Ապահովագր. դրամ Ֆր. 967,321,496
Պահեստի դրամ Ֆր. 270,096,743
ՊԵՐԼԻՆ ՎԻՔԹՈՐԻԱՆ ամէն տեսակ ապահովագրութիւն կ'ընդունի, ինչպէս կեանք, ծովու, տեղական, բնական թօշակ, եւլն.

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ
Ժողովրդական ապահովագրութեան կենաց վրայ առանց բժշկական քննութեան

Կարելի է ապահովագրել իր կեանքը կամ աղջկան ու որդւոյն համար օժիտ մը, տարեկան փոքր վճարումներով.—(Միենոյն պայմանները կանոնաւոր ապահովագրութեան համար)։

Ապահովագրութիւն տղեկաւի, երկաթուղիի, բիւնէկի եւլն. արկածներու դէմ, ամբողջ կեանքին համար, շաբաթական փոքր վճարումով մը, սկսեալ ՄԷԿ ՖՐԱՆՔԷ, և վճարելի միմիայն մէկ տարուան համար (52 շաբաթ, այսինքն 52 ֆրանք), ապահովելով ամբողջ կեանքին համար ապահովագրուած կ'ըլլայ 10,000 Ֆր.՝ մահուան պարագային, 15,000 Ֆր.՝ արկածէն առաջ եկած անկարողութեան պարագային, և օրական հինգ ֆրանք՝ ժամանակաւոր անկարողութեան պարագային։
Ընկերութեան Դրամատունը.—ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ
Ընդհ. Գործակալ,—ԷՄԻԼ ՎՕԿԼ
Ղալաթիա, Օսմ. Պանքային դէմը, Խնայէթ խան, Թիւ 7, 8, 9։

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՁԿԱՆ ԻՒՂ

Հիւանդութենէ ապաքինողներու, տկար կազմ ունեցողներու, արեան ապականութեան և մորթի հիւանդութեան ենթարկուողներուն ու կուրծքի տկարութենէ տառապողներուն՝ ձկան իւղ կը յանձնարարեն. սակայն՝ ձկան իւղին անախորժ հոտն ու զզուելի համը կը զանեցնեն զայն գործածողները, որոնք կամ զարշանքով կը խմեն և կամ կը ստիպուին բնաւ չի խմել։ Ֆրանսայի բժշկական հաճաւէն տօքթէօր ԲՈՒՐԹՈՒԼ, նոր ձկան իւղ մը պատրաստած է ԲՈՒՐԹՈՒԼԻ ՁԿԱՆ ԻՒՂ անուամբ, որ հասարակ ձկան իւղերու զզուեցուցիչ համէն ու հոտէն զերծ է բոլորովին. խիստ անուշ համ ունի և անուշահոտ, եղեւնի ու մանիշակի հոտը կը զգացնէ։ Ինչ որ բացառիկ դիւրութիւն մըն է գործածելու։ Ո՛չ խմելու ատեն, ո՛չ ալ անկէ ետք բնաւ զզուանք չի զգար խմողը։ Բժիշկները միաձայնութեամբ կը յանձնարարեն ԲՈՒՐԹՈՒԼԻ ԱՆՈՒՇԱՀԱՄ ՁԿԱՆ ԻՒՂԸ որ միեւնոյն ժամանակ ազդեցիկ և փորձուած դարմանն է դժուարաշնչութեան, կուրծքի փլուածքներու, հարբուխի, կուրծքի տկարութեան և մինչեւ իսկ կրծոյ առաջքն առնել թոքախտին։ Ամէն ճաշէ առաջ մէկական դգալ առնել պէտք է։
Կը ծախուի Պահճէ գաբու Քիւչիւքեան դեղարանը։ Սուլթան Համամ Մէհէքեան Լինօս և Պոնսէքերեանսի դեղի մթերանոցները և ամէն մեծ դեղարաններու մէջ։
796 44—52

ՔԻՒՆԱՐՏ CUNARD
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
Որ ամիսը երկու անգամ կ'երթեւեկէ Լիվրբուլի եւ Արեւելից միջեւ

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Իվէրնիա	18900	Սիլվանիա	5598
Սաքսոնիա	18900	Քաթալոնիա	4841
Լուքանիա	12950	Վէրիա	3229
Կամբանիա	12950	Բավիա	2945
Ուլթոնիա	8845	Թիրիա	2936
Ումպրիա	8128	Սիբրիա	2935
Էթրուրիա	8120	Սամարիա	2558
Սերվիա	7392	Ալէբբօ	2181
Աւրանիա	7269	Շէրպուրկ	1614

Սարակոսա շոգենաւը, Նաւապետ Ուիլեէմս ընդհանուր վաճառքով Լիվրբուլէն հոս կը հասնի յուլիս 3ին։
Դիմել առ ՃՈԼԻ ԷՒ ՍԻԿԸՐ
Joly et Seagor
Մէյմէնէթլի խան, Թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 255

ՏՕՔԹԷՕՐ Ց. ԱՐԱՔԵԱՆ
Ծանօթ ատամնաբոյժ Բարիզի
Ի Սէթէ տը Բէրա, Թիւ 1

Ամէն օր կ'ընդունի ժամը 4էն 10 (Ք. Թ.)։ Բշ. և Ուրբ. կէս օրէն առաջ Մէքթէպի դեղարան նորաբաց։ Ներկայի օրերը ժամադրութեամբ։

Աղքատաց ձրի 490

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլի, Պօրտոյի, Միջերկրականի եւ Սեւ Ծովի միջեւ բանող շոգենաւք.

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ռամսէզ	3000	Թիպս	2500
Անպիս	3000	Նէքթիս	2400
Թէպըը	3000	Օսայրիս	2250
Քեանոբուս	3000	Բէրա	2250
Ֆարոս	3000	Սֆինքս	2000
Օսմանլի	3000	Կասքրնի	1500
Մարիօթիս	2500	Կիւյէտ	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
194 31. Ճէյմս Սդրիթ Լիվրբուլ։

— 42 —

ՆԱՄԱԿԱՆԻ ԱՌ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՍ

ՆԱՄԱԿ ԺԱ.

Ամէն փորձ ի դերեւ ելած է, մտովի հարցուցած եմ թէ ինչո՞ւ համար այնքան մարդիկ որ ոչ գործի տէր են ոչ ալ հարստութեան, եւ կրնային հանդարտօրէն ու առանձնակի ապրիլ՝ Փիլեմոնի (*) ու Բաւկիսի պէս։

«Երանի՜ անոնց՝ որոնք ո՛չ մէկ սպասաւորի կը պարտին իրաւու տանելիք խնամքներուն հանոյքն ու շնորհակալութիւնը» (Լաթօրեն), իրենք զիրենք կը դատապարտեն, առանց ստիպուած ըլլալու, կրել այն մտատանջութիւններն ու փութկոտութիւնները՝ զորս իրենց ընտանեկան համեստ յարկին մէջ կը յարուցանէ իրենց սպասուհի կոչած հակակիր տարրը։ Եթէ ատոնք ուզեն իրարու ծառայել, ո՛չ ոյժ կը պակսի իրենց, ոչ ալ քաջութիւն։ Իրենց չվերաբերած աշխարհի մը պահանջումներէն ու մեկուն ենթակայ են. միջասահմանութեան բերմամբ՝ ընկերային ամէն տեսակ պայմանադրութիւններէ զերծ ըլլալով, ազատ են իրենց քմայքին համեմատ ապրելու, եւ ստուերին ու լռութեան մէջ իրենց համար գտնելու այն նիւթքին, սիրապատար, անհոլս փոքրիկ անկիւնը, ուր կեանքն այնչափ աւելի քաղցր է՝ որչափ նուազ հեշտ է դուրսը, ուր մարդ ամէն օր աւելի կը սովրի թէ ճշմարիտ երջանկութիւնը չի գտնուիր։ Թո՛ղ քննասիրեն իրենց անհրաժեշտ պէտքերը, իրենց կեանքին համեստ պայմանները, ու համոզուած պիտի գոյացնեն թէ ո՛չ մէկ՝ ստիպողական հարկ կը պահանջէ որ ինքնակոչ օտարուհի մը մուտ գտնէ իրենց սիրական յարկին մէջ։ Այդ սպասուհին,— կամ որ նոյն է ֆրանսական մեղմանունին բառը գործածելով, այդ bonne ը, պիտի պատճառէ ծախքերու չափազանց յաւելում մը, աւելի՛ թանկ գը նուանիք պիտի ընէ՝ քան զոր չպիտի ընէ տանուտէրը կամ տանտիկինը, պիտի խորտակէ սեղանի անօթները, պիտի անկիւնաւէ (écorner) կահերն ու շրջանակները, ու իր ճարպոտ մատները պիտի դրոշմէ պահարաններուն վրայ, ինչպէս նաեւ պնակներուն եզրին վրայ. ո՛չ խնայասէր պիտի ըլլայ, ոչ ալ խոհեմ, ու իբր փոխարէն բոլոր այս ժխտական արժէքներուն, իբր իրաւունք պիտի ստանայ սնունդ, հագուստ, լուացք, բնակարան եւ ամսաթոշակ կամ տարեթոշակ, առանց հաշուելու կողմնակի զեղչերն ու ձեռաձիրները։ Սակայն, եթէ հաւատք ընծայեմ մինչեւ իմ ականջս հասած տրտունջներուն, ատոնք դեռ անոր ամենափոքր թերութիւններն են։ Սպասուհին սեւակի պատճառ մըն է մտահոգութիւններու եւ մտատանջութիւններու. մերթ դող է, մերթ չափազանց լպիրշ, մերթ անոր վարքը գայթակղութիւն մըն է, ու հաղուադէպ չէ որ՝ իր մեկած յարաբերութիւններուն մէջ՝ պէտք ըլլայ դիմել ոստիկանութեան գործակալին միջամտութեան։ Ահա այս տեսակ են, բազմաթիւ պարագաներու մէջ ստն ընտանիքին — սպասուհիին — նկարագիրն ու սովորութիւնները։

Բնաւորապէս համեստ ըլլալով պէտասիրութեան, բոլոր, սրտով կը կարեկցիմ անոնց՝ որոնք, իրենց դիրքին կամ կամ հարստութեան բերմամբ, չեն կրնար խուսափիլ այդ դժոխային վիճակէն։ Բայց թող ինծի ներուի ուրիշներուն հարցնել, թէ ինչպիսի տարօրինակ պատճառաւ իրենք զիրենք կամովին կը դատապարտեն այս տեսակ չարչարանքի մը։

Պիտի ըսէք մտովի թէ կը նկրտիմ անդրադառնալ ու փոքրիկ միջասահմանութեան, որ կազմած էր է. նամակիս նիւթը. տարիք ասոյդ է, սիրելի բարեկամ. բայց իմ չեղանելուս մանաւոր նպատակն էր ձեզ յայտնել անախոտութեան միջոց այնչափ լայնածաւալ եղող դաշտանին մէջ անխոյլ մնացած անկիւն մը։ Ուրեմն կար պակաս անկ մը զոր հարկ էր լեցնել։

Այո՛, սիրելիդ իմ Պօղոս, պատշաճութիւնները յարգելու, համբոյին, աշխարհիկ համարում գրաւելու համար, պէտք է սպասաւոր ու սպասուհի ունենալ։ Այս պայմանով միայն, ձեր կինը պիտի կրնայ քիչ մը փառաւոր երեւիլ իր զբաղումներուն, իր ծանօթներուն քով, ու զինքը «սիրելի բարեկամուհի,» կոչելիք տիկիններուն ձեռքը սեղմել։ Ուշադի՛ր եղէք թէ գերագոյն արհամարհանքի ի՜նչ շեշտով, ի՜նչ արտայայտութիւնով կին մը կ'ըսէ ուրիշ կնոջ մը վրայով. «Ո՛հ նա անձամբ կը կատարէ իր իր տան գործերը,» եւ դուք պիտի համոզուի՞ք այս մեծ ճշմարտութեան։

Աշխարհիս սովորական ընթացքին մէջ, աշխարհիս՝ որ աւելի անմիտ է քան թէ չար, մարդ կրնայ քիչ շատ համարում վայելել՝ պարտքեր ընելով, ոմանց վստահութիւնը չարաչար գործածելով եւայլն, որպէս զի իրեն հայթայթէ սպասաւոր մը ունենալու պերճանքը՝ հանդերձ բոլոր ա՛յն չուարումներով, բոլոր այն սոսկումներով՝ որոնք սոսոր յարակից մասերը կը կազմեն. բայց ինչպէս կ'ուզէք որ յորդեն այնպիսի կին մը կամ դէթ յաճախեն այնպիսի կնոջ մը քով՝ երբ այս վերջինը կը չատանայ համեստ տանտիկին մը ու իր զաւակներուն մայրը ըլլալով։

Եթէ ձեր ճամբուն վրայ հանդիպիք, սիրելի բարեկամ, երեւելու համար ըլլալէ դադրելու մղող յիմարութենէ վարակուած մտապարծներէն ոմանց, խորհուրդ կուտամ ձեզ որ անոնց ըսէք իմ կողմէ ինչպէս նաեւ ձեր կողմէ։

«Ի՜նչ բրած էք ձեր անդորրութիւնը, ձեր բարեկեցութիւնը, ո՛վ ողորմելի մարդիկ, որ ամէն օր ձեր փոքրիկ հարստութիւնը ընտանեկան երջանկութիւնը կը զոհէք սնափառութեան բագինին վրայ։ Ի՞նչ օգուտ ունին այդ սպասաւորները, այդ սպասուհիները, այդ ընդունելութիւնները, ինչպէս եւ այդ յարկաբաժինը՝ (appartement) ուր յոռի ճաշակը կցորդ է ձեր մոլորութիւններուն։ —Ձեր երջանկութիւնը միթէ չէ՞ր կրնար ամփոփուիլ աւելի փոքր սահմանի մը մէջ։ Այն մարդիկ զորս ձեզ սեղանակից կ'ընէք եւ որոնք կը ծաղրեն զձեզ, միթէ ձեր բարեկամնե՞րն են, միթէ օր մը ձեզ օգնութեան պիտի հասնի՞ն։

«Ո՛չ, բոլոր այս բաներէն ո՛չ մէկը ճշմարիտ, օգտակար ու պատշաճ է, գիտէք զայս ու կը նեղուիք, քանի որ այդ աւելորդ ծախքերը, այդ բռնադատումները վճարելու համար, պէտք է յափշտակել ձեր անհրաժեշտէն, ձեր իսկական բարեկեցութենէն։ Մարդոց աչքերէն հեռու, ձեր ամենօրեայ կեանքին մէջ քաշուած տխուր պահուըտած, պէտք է, երբ կոչնականներն այլ եւս իրենց բացակայութիւնով փայլին, զրկումներու ենթարկուիլ ու յետին միջոցներու դիմել. դուք զձեզ յանձնած էք ձեր հայթայթիչներուն գթութեան,—պարտատէրեր՝ որոնք կը մերժեն պատեհը տալ, ու կը պատահի որ ձեր խոհարարը կամ սպասաւորը հարիւր սուի (5 ֆր.) կանխավճար մը ընէ ձեր հօչուոյն՝ հարկ եղածները շուկայէն գնելու համար։ Կրնայիք գէթ սրտով ապրիլ առանց տանջուելու եւ առանց ամօթապարտ ըլլալու ձեր համեստ վիճակին մէջ, այնպիսի եկամուտով մը որ, եթէ իմաստնօրէն բաշխուէր, նոյն իսկ որոշ գումար մը ձեզ պիտի թողուր հրաւէրի օրերու համար. բայց դուք մերժեցիք այս խաղաղիկ վիճակը։

Պերճանքը, ցուցամոլութիւնը նեղձամահ ըրին ձեր ողջմտութիւնը, այնպէս որ դուք միանգամայն կորսնցուցիք, ուրիշներուն ուղեղին մէջ ապրելու համար, ձեր հանդարտամտութեան իրաւունքն ու ձեր ազատութիւնը։»

(Շարունակելի)

(*) Փիլեմոն Բաւկիսի ամուսինը, դիցաբանական անձ մըն էր։ Ասոնք կը բնակէին Փռիւգիայի մէկ գիւղաքաղաքին մէջ, երբոր Արամազդ ու Հերմէս, այդ երկիրն այցելելով, տարամերժուեցան բոլոր բնակիչներէն, բայց սիրալիր ասպնջականութիւն վայելեցին Փիլեմոնէն, թէպէտ աղքատ ու ճանչցուած չէին իրենց չաստուած ըլլալը։ Արամազդ ողողեց այդ երկիրն ամբողջ ու մեհեանի մը փոխեց այդ խեղճ ամոլներուն հիւղը։ Ասոնք խնդրեցին որ այդ մեհեանին քուրմն ու քրմուհին ըլլան եւ իրենցմէ մէկը բնաւ չմեռնի առանց միւսին։ Երբ խոր ծերութեան հասան, Փիլեմոն թմբիի փոխուեցաւ, իսկ Բաւկիս՝ կաղնիի։ Այս երկու ամոլներուն անունը հասարակ լեզուի մէջ կը գործածուի իբր խորհրդանիշ ամուսնական սիրոյ։